

Nota voor Burgemeester en Wethouders

Team: Regiemanagers

Onderwerp:

Visie Deventer 2040

Notagegevens

Bestuursorgaan	: B-en-W 7-03-2023
Notanummer	: 2023-196
Datum	: 7-03-2023
Programma	: 01 - Burger en bestuur
Portefeuillehouder	: Wethouder De Geest, Burgemeester,
Bijlage(n)	: Op weg naar een Visie Deventer 2040 voor B_W maart 2023.docx, Uitvoeringsplan opstellen Visie Deventer 2040.docx

Parafering

01-03-2023: Burgemeester
01-03-2023: Wethouder
01-03-2023: Regiemanager

Agendering

* 01-03-2023: Gemeentesecretaris/algemeen directeur

Definitieve akkoord

9-03-2023

B & W d.d.: 7-03-2023

Besluit

1. De voorgestelde keuzes in 'Op weg naar een Visie Deventer 2040: de bouwstenen, Eindrapport fase 1' vast te stellen
2. Het 'Uitvoeringsplan Opstellen Visie Deventer 2040' vast te stellen
3. De raadsmededeling vast te stellen
4. De stukken aan te bieden aan de raad

De nota en het besluit openbaar te maken.

Inleiding

Het college van B&W heeft in 2021 de handschoen opgepakt om een visie Deventer 2040 op te stellen. Dit is een proces in twee fasen:

* Fase 1: Voor de gemeenteraadsverkiezingen is informatie verzameld, waarmee alles is 'klaargezet' voor het nieuwe college en de nieuwe raad. In deze fase werden nog geen beleidsuitspraken gedaan. Fase 1 is afgerond met het rapport 'Op weg naar een Visie Deventer 2040: de bouwstenen, Eindrapport fase 1' (zie bijlage). In dit rapport zijn vragen gesteld en (voorgestelde) antwoorden gegeven over de invulling van fase 2.

* Fase 2: Het rapport 'Op weg naar een Visie Deventer 2040: de bouwstenen, Eindrapport fase 1' is vertaald naar het 'Uitvoeringsplan Opstellen Visie Deventer 2040' (zie bijlage). Hierin is beschreven hoe de visie Deventer 2040 zal worden opgesteld.

In dit rapport worden de resultaten van de uitgevoerde analyses weergegeven. Het

doel van dit rapport is dat het keuzes beschrijft die gemaakt moeten worden voordat wordt begonnen met fase 2: het opstellen van een Visie Deventer 2040. Elke paragraaf wordt daarom afgesloten met een vraag waarvan het antwoord richting geeft aan het proces om te komen tot een Visie Deventer 2040.

Beoogd maatschappelijk resultaat

Er zijn meerdere doelen die we met de Visie Deventer 2040 willen bereiken:

- * Het is een kader wat behulpzaam is bij het maken van beleidskeuzes op de korte en middellange termijn.
- * Het geeft richting voor doelen en investeringen die verder in de toekomst liggen dan de komende vier jaar.
- * Op basis van de visie kunnen op korte termijn stappen worden gezet die het realiseren van doelen op een veel langere termijn mogelijk maken.
- * Het vormt een gedeeld en verbindend verhaal waarmee we kunnen laten zien wat ons leidt in ons beleid. Dat betreft zowel tijdloze waarden als vernieuwende ontwikkelingen.
- * Het vormt een solide basis onder het behartigen van onze financiële en inhoudelijke belangen in de samenwerking met de regio, de provincie, het rijk en Europa.

Kader

Het kader wordt gevormd door:

- * het door de raad vastgesteld Plan van Aanpak https://deventer.raadsinformatie.nl/vergadering/939425#ai_6519874
- * alle bestaande beleidsvisies waarin tijdshorizon van 2030 en verder is opgenomen
- * alle lopende trajecten waarin verder wordt gekeken dan 2030, zoals Wonen, Werken en Verjongen, de Herijking Hoofdwegenstructuur en de Herijking Energieplan
- * het bestuursakkoord

Betrokken partijen en participatie

Betrokkenheid van de raad

Dit uitvoeringsplan wordt vastgesteld door het college. De uitvoering leidt uiteindelijk tot een Visie Deventer 2040 die door de raad wordt vastgesteld.

Nadat het college het uitvoeringsplan heeft vastgesteld, zal een aantal werksessies voor alle belangstellende raadsleden worden georganiseerd. Wensen vanuit de raad zullen worden meegenomen in het proces.

Participatie

In het door de raad vastgesteld Plan van Aanpak is al vastgelegd dat er geen grootschalige bijeenkomsten of inloopavonden zullen worden georganiseerd.

Wel zal iedere inwoner worden uitgenodigd om concrete wensen en ideeën voor de Visie Deventer 2040 in te brengen.

Daarnaast zullen interviews worden gehouden met vertegenwoordigers van koepelorganisaties, adviesraden en andere instellingen die meerdere partijen of

Voor elke vorm van participatie is het van belang om vooraf heel duidelijk de kaders van de participatie vast te stellen. Daartoe dient er een helder onderscheid gemaakt te worden tussen de Visie Deventer 2040 en andere beleidstrajecten. Een voorbeeld is klimaat en de energietransitie. Binnen de gemeente lopen aparte participatietrajecten over de warmtetransitie en de grootschalige opwek van duurzame energie. De volgorde is dat de uitkomsten van het debat over klimaat en energie worden meegenomen in de Visie Deventer 2040.

Juist daarom is het noodzakelijk om een goed overzicht te hebben van lopende beleidstrajecten en de daarbij behorende participatie. We moeten voorkomen dat het traject van Deventer 2040 op een verwarrende manier gaat interfereren met andere beleidsontwikkelingen.

Naast geplande participatie staan we zeker open voor initiatieven door (groepen van) inwoners. Zo organiseren een aantal Deventer serviceclubs en jonge ondernemers op 30 maart een bijeenkomst over een aantal toekomstthema's. Zij willen aan de slag gaan met de uitkomsten van die avond.

Argumenten voor en tegen

De argumenten voor zijn in deze nota beschreven onder 'Het beoogd maatschappelijk resultaat'.

Een argument tegen schuilt in het risico dat er niets met de Visie Deventer 2040 gebeurt. Dat risico wordt ondervangen door bij alles wat wordt opgenomen in de visie de volgende vraag te beantwoorden: wat gaan we morgen doen om de kans op realisatie van het (lange termijn) doel te vergroten?

Financiële consequenties en dekking

De kosten voor de uitvoering zijn gedekt in de begroting van programma 1.

Openbaarmaking en communicatie

Zowel het rapport 'Op weg naar een Visie Deventer 2040: de bouwstenen, Eindrapport fase 1' als het 'Uitvoeringsplan Opstellen Visie Deventer 2040' worden naar de raad gestuurd.

Aanpak en uitvoering

Door middel van de raadsmededeling worden raadsleden uitgenodigd om deel te nemen aan één of meerdere werksessies.

De opbrengst daarvan wordt verwerkt in het Uitvoeringsplan.

Indien noodzakelijk of wenselijk wordt een herzien Uitvoeringsplan opnieuw ter besluitvorming voorgelegd aan B&W.

RAADSMEDEDELING

Onderwerp	Visie Deventer 2040	Portefeuillehouder	Wethouder De Geest, Burgemeester,
Nummer	2023-196	Datum	7-03-2023
Team	DEV-RM		

Inleiding

Het college van B&W heeft in 2021 de handschoen opgepakt om een visie Deventer 2040 op te stellen. In januari 2022 heeft de raad het Plan van Aanpak Visie Deventer 2040 vastgesteld. Daarin het proces om te komen tot een Visie 2040 opgedeeld in twee fasen:

* Fase 1: Voor de gemeenteraadsverkiezingen is informatie verzameld, waarmee alles is 'klaargezet' voor het nieuwe college en de nieuwe raad. In deze fase werden nog geen beleidsuitspraken gedaan. Fase 1 is afgerond met het rapport 'Op weg naar een Visie Deventer 2040: de bouwstenen, Eindrapport fase 1' (zie bijlage). In dit rapport zijn vragen gesteld en (voorgestelde) antwoorden gegeven over de invulling van fase 2.

* Fase 2: Het rapport 'Op weg naar een Visie Deventer 2040: de bouwstenen, Eindrapport fase 1' is vertaald naar het 'Uitvoeringsplan Opstellen Visie Deventer 2040'. Hierin is beschreven hoe de visie Deventer 2040 zal worden opgesteld.

Kader

Het kader wordt gevormd door:

- * het door de raad vastgesteld Plan van Aanpak https://deventer.raadsinformatie.nl/vergadering/939425#ai_6519874
- * alle bestaande beleidsvisie waarin tijdschikhorizon van 2030 en verder is opgenomen
- * alle lopende traject waarin verder wordt gekeken dan 2030, zoals Wonen, Werken en Verjongen, de Herijking Hoofdwegenstructuur en de Herijking Energieplan
- * het bestuursakkoord

Kern van de boodschap

In het 'Op weg naar een Visie Deventer 2040: de bouwstenen, Eindrapport fase 1' In het 'Uitvoeringsplan Opstellen Visie Deventer 2040' is het proces om te komen tot een Visie 2040 beschreven.

De raad wordt uitgenodigd om in één of meerdere werksessies mee te denken over het proces dat in het Uitvoeringsplan is beschreven.

Nadere toelichting

In 2021 heeft het college van B&W de handschoen opgepakt om een visie Deventer 2040 op te stellen. Er was voorzien dat het proces zou bestaan uit twee fasen:

* Fase 1: voor de gemeenteraadsverkiezingen 2022 wordt informatie verzameld, waarmee alles wordt 'klaargezet' voor het nieuwe college en de nieuwe raad.

In deze fase worden nog geen beleidsuitspraken gedaan.

* Fase 2: na de vorming van een nieuw college wordt een start gemaakt met het opstellen van de visie Deventer 2040.

Fase 1 is als volgt verlopen:

- 14-12-21: Plan van Aanpak Deventer 2040 vastgesteld door B&W
- 12-01-22: Plan van Aanpak Deventer 2040 besproken in raadstafel
- 24-01-22: Plan van Aanpak Deventer 2040 vastgesteld door de raad
- Uitvoering van Plan van Aanpak
- Oplevering Eindrapport fase 1: 'Op weg naar een Visie Deventer 2040: de bouwstenen'.

Het doel van het Eindrapport fase 1 is dat het keuzes beschrijft die gemaakt moeten worden voordat wordt begonnen aan het opstellen van een Visie Deventer 2040.

In het rapport worden de resultaten van de uitgevoerde analyses weergegeven. Elke paragraaf is afgesloten met een vraag waarvan het antwoord richting geeft aan het proces om te komen tot een Visie Deventer 2040.

De voorgestelde keuzes in het Eindrapport fase 1 zijn vertaald in concrete werkzaamheden die in het Uitvoeringsplan zijn beschreven.

Op weg naar een Visie Deventer
2040: de bouwstenen
Eindrapport fase 1

Inhoud

1 Inleiding	3
2 Doel van een Visie 2040	3
3 Kaders	4
3.1 Identiteit van Deventer	4
3.2 Kaders uit het Plan van Aanpak	4
3.3 Toekomstvisie Deventer 2030	5
3.4 Bestaande lange termijnvisies en tijdloze waarden	6
3.4.1 Bestaande lange termijnvisies	6
3.4.2 Tijdloze waarden	7
3.5 Wonen en Voorzieningen	8
4 Uitgevoerde werkzaamheden	9
4.1 Landelijke, Europese en mondiale trends	9
4.2 Vragenlijsten	9
4.2.1 Toelichting	9
4.2.2 Grote zorgen	10
4.2.3 Grote projecten/(beleids)opgaven	12
4.3 Visie Maastricht	14
5 Voorstel voor aanpak om te komen tot een visie Deventer 2040	15
Bijlage 1 Vragenlijst	16
Bijlage 2 Samenvatting van de identiteit van Deventer	17
Bijlage 3 Samenvatting Toekomstvisie 2030	19
Bijlage 4 Wonen en Voorzieningen	20
Bijlage 5 Ontwikkelingen op mondiaal en Europees niveau	23
Bijlage 6 Ontwikkelingen op nationaal niveau	24
Bijlage 7 Samenvatting Rapport Trendbureau Overijssel	27
Bijlage 8 Samenvatting Trendrapport Gemeente Deventer 2022	32
Bijlage 9 Visie Maastricht=Deventer 2040	37
B9.1 Waar willen we naartoe?	37
B9.1.1 De inclusieve stad Deventer	37
B9.1.2 De woonstad Deventer	38
B9.1.3 De kennisstad Deventer	40
B9.1.4 De ontmoetingsstad Deventer	40
B9.1.5 De groene stad Deventer	41
B9.1.6 De netwerkstad Deventer	42
B9.2 De rol van de gemeentelijke overheid	42
Bijlage 10 Voorportaal investeringen (in begroting 2022)	44

1 Inleiding

Het college van B&W heeft de handschoen opgepakt om een visie Deventer 2040 op te stellen. Dit is een proces in twee fasen:

- Fase 1: Voor de gemeenteraadsverkiezingen is informatie verzameld, waarmee alles is 'klaargezet' voor het nieuwe college en de nieuwe raad. In deze fase worden nog geen beleidsuitspraken gedaan.
- Fase 2: Pas na de vorming van een nieuw college wordt een start gemaakt met het opstellen van de visie Deventer 2040.

Op 12 januari 2022 is het Plan van Aanpak Deventer 2040 besproken in de raad. Op 26 januari is het Plan van Aanpak vastgesteld. https://deventer.raadsinformatie.nl/vergadering/939425#ai_6519874

In dit rapport worden de resultaten van de uitgevoerde analyses weergegeven. Het doel van dit rapport is dat het keuzes beschrijft die gemaakt moeten worden voordat wordt begonnen met fase 2: het opstellen van een Visie Deventer 2040. Elke paragraaf wordt daarom afgesloten met een vraag waarvan het antwoord richting geeft aan het proces om te komen tot een Visie Deventer 2040.

Met dit rapport wordt fase 1 afgerond.

2 Doel van een Visie 2040

Het ideaalbeeld van een lange termijnvisie is dat het richting geeft aan beslissingen die college en raad op de korte termijn nemen. In de praktijk is dat niet zo eenvoudig. Zowel de praktische, bestuurlijke en politieke realiteit verandert snel, waardoor een visie op de toekomst automatisch ook verandert. Ook kunnen korte termijn belangen (in een politieke omgeving) zwaarder wegen dan die op de lange termijn. Die kanttekening neemt niet weg dat het zinvol lijkt om een doorkijk naar 2040 te maken.

Er zijn meerdere doelen die we met de Visie Deventer 2040 willen bereiken:

- Het is een kader wat behulpzaam is bij het maken van beleidskeuzes op de korte en middellange termijn. Dit kan gaan over specifieke onderwerpen of over het maken van financiële afwegingen voor de begroting of de voorjaarsnota;
- Het geeft richting voor doelen en investeringen die verder in de toekomst liggen dan de komende vier jaar. Op basis van de visie kunnen op korte termijn stappen worden gezet die het realiseren van het doel op een veel langere termijn mogelijk maken;
- De visie vormt een gedeeld verhaal waarmee we als Deventer aan onze inwoners en aan partijen waarmee wij samenwerken kunnen laten zien wat ons leidt in ons beleid;
- Een visie hoeft niet per se baanbrekend en innovatief te zijn. Ook het opschrijven van tijdloze en daarmee soms triviale waarden heeft meerwaarde;
- De visie vormt een solide basis onder het behartigen van onze financiële en inhoudelijke belangen in de samenwerking met de regio, de provincie, het rijk en Europa.
- Het proces om te komen tot een toekomstvisie heeft op zich als meerwaarde dat in gezamenlijkheid wordt nagedacht over de toekomst van Deventer. Dat leidt tot verbinding en saamhorigheid.

Vragen:

- Zijn het de juiste doelen?
- Is het overzicht van doelen volledig?
- Heeft het opstellen van een Visie Deventer 2040 zin?

Voorgesteld antwoord: het opstellen van een Visie 2040 heeft zin.

3 Kaders

Het opstellen van een visie 2040 begint niet bij nul. Zo is er de afgelopen 15 jaar al veel nagedacht over de identiteit en de toekomst van Deventer. Dat is vastgelegd in verschillende beleidsdocumenten en kan gezien worden als kader voor de Visie 2040. Dit wordt in paragraaf 3.1 nader toegelicht.

In het door de gemeenteraad vastgestelde Plan van Aanpak al bepaalde kaders voor de op te stellen visie vastgelegd. Die worden samengevat in paragraaf 3.2.

Door de gemeenteraad is ook gevraagd om de in 2009 opgestelde Toekomstvisie 2030 mee te nemen. Hier wordt in paragraaf 3.3 nader op ingegaan.

Daarnaast zijn er natuurlijk heel sectorale lange termijnbeleidsvisies, zoals bijvoorbeeld het energieplan of het sportkader 'Samen sporten maakt sterk'. Al die visies bevatten vaak een doorkijk tot 2030 of 2035. In paragraaf 3.4.1 is hiervan een overzicht gegeven.

De verschillende visies zijn doorgaans gestoeld op ambities of waarden die als tijdloos beschouwd kunnen worden. Het zijn uitgangspunten waar niemand het mee oneens is. In het proces naar de visie 2040 kan het behulpzaam zijn om deze te onderkennen. Dan kan het debat gaan over punten waar wel verschil van mening over is. Voorbeelden daarvan zijn opgenomen in paragraaf 3.4.2. Tenslotte is er het traject Wonen en Voorzieningen, waarin belangrijke elementen voor de Visie 2040 worden vormgegeven. In paragraaf 3.5 wordt hier een samenvatting van gegeven.

3.1 Identiteit van Deventer

Er is afgelopen jaren is in meerdere beleidsdocumenten ingegaan op de identiteit van Deventer. Dat betreft onder meer:

- De toekomstvisie 2030 uit 2009;
- De Omgevingsvisie: het DNA van Deventer
- Het meerjaren marketingplan van **...in Deventer**;
- Het bestuursakkoord 2018-2022

In bijlage 2 worden daar stukken uit geciteerd.

Vraag: is opnieuw de identiteit van Deventer vast te stellen?

Voorgesteld antwoord: Dit gaan we niet opnieuw doen.

3.2 Kaders uit het Plan van Aanpak

In het vastgestelde Plan van Aanpak zijn de volgende kaders opgenomen. Deze

- De menselijke kant staat centraal in de visie Deventer 2040
- De visie Deventer 2040 moet aanvullend zijn op 'Wonen en Voorzieningen'.
- De visie Deventer 2040 moet ook aanvullend zijn op bestaande lange termijnvisies.
- De visie Deventer 2040 is ook een zakelijke ruimtelijk-economische visie.
- De visie Deventer 2040 is geworteld in de realiteit. Er wordt deze keer niet gedroomd over een mooie toekomst.
- Trends en bewegingen worden gebruikt als input voor de visie.
- De toekomst wordt zoveel mogelijk concreet gemaakt door het benoemen van specifieke projecten.
- Van alles wat wordt opgenomen in de visie moet duidelijk zijn welke stap de dag na vaststelling wordt gezet, ook ligt het eindresultaat nog decennia van ons vandaan.
- De visie moet handvatten bieden om keuzes voor de korte termijn (1 tot 4 jaar) te maken.

Vraag: vormen deze punten nog steeds de leidraad voor het opstellen van de Visie 2040?

Voorgesteld antwoord: ja

3.3 Toekomstvisie Deventer 2030

In 2009 is een Toekomstvisie 2030 unaniem door de raad vastgesteld. Die visie is tot stand gekomen in een zeer uitgebreid proces met alle mogelijke betrokkenen. De scenario's die daarin zijn beschreven hebben sindsdien weinig aan actualiteit ingeboet. In **bijlage 3** is een samenvatting gegeven.

Het is leerzaam om de vraag te stellen wat er met deze toekomstvisie is gedaan. In dat licht kunnen de onderwerpen in die visie in vier categorieën worden onderverdeeld:

Wensen waarmee sindsdien weinig is gedaan, zoals:

- IJselfront autovrij
- Een derde brug over de IJssel. Dit staat nu wel in collegeprogramma
- Het boek blijft icoon
- Meer evenementen in verbinding met onze wortels
- Na 2030 geen uitbreiding meer

Wensen die moeilijk realiseerbaar bleken, zoals:

- Slow food met Sallandse inslag
- Meer mogelijk met minder regels
- Opleidingsniveau graadje hoger
- Werken in kringlopen

Tijdloze waarden zonder nadere invulling en actie, zoals:

- Ruimte voor nieuwe initiatieven
- Op school en werk zijn verschillen tussen mensen vervaagd
- Dienstverlening is naadloos en tijdloos
- Sluitend vangnet voor alle inwoners
- Van Overheid naar Tussenheid
- Zorg op maat dankzij nieuwe technieken

En tenslotte, voornemens die (deels) wel actief zijn gerealiseerd, al dan niet dankzij de Toekomstvisie 2030, zoals:

- Binnenstad is magneet voor bezoekers, door versterking van de marketing via ...in Deventer
- Onweerstaanbare mix van functies, door toelaten meer horeca
- Auto's zoveel mogelijk geweerd uit stadsbeeld, door autovrij maken Grote Kerkhof
- Meer creatieve broedplaatsen, bijvoorbeeld in de Gasfabriek
- Voorsprong door slimme toepassingen
- Een veiligheidsnetwerk van mensen, in plaats van repressie
- Deventer Denk&Doe-stad, bijvoorbeeld in de Kien
- Stimuleren startende ondernemers, via het Ondernemershuis
- Samenwerken in netwerken is troef van Deventer, bijvoorbeeld in het DEP

Vragen:

Wat doen we met de Toekomstvisie 2030?

Gebruiken we de visie ter lering, vermaak en inspiratie of bouwen we erop verder?

Voorgesteld antwoord: we gebruiken de Toekomstvisie 2030 ter inspiratie en lering, maar gaan niet voortborduren op inhoud die geen betekenis heeft.

3.4 Bestaande lange termijnvisies en tijdloze waarden

3.4.1 Bestaande lange termijnvisies

Dit is een niet volledige lijst van visies met een langere horizon dan 4 jaar:

- Goede voorziening in de buurt 2022 – 2030
- Samen sporten maakt sterk 2022 – 2030
- Energieplan 2030
- Bomenbeleidsplan 2021-2030
- Laadbeleid 2021-2030
- Ambitie Beroepshaven 2030
- Fietsbeleid 2020-2030
- Regionaal Programma Werklocaties Cleantech Regio 2019-2030
- Beleidskader Goede voorziening in de buurt 2022 – 2030
- Cultureel Perspectief 2020-2030 in het Uitvoeringsprogramma
- Warmtetransitievise 2030
- Deventer Klimaatadaptatieprogramma 2050
- Verduurzaming Gemeentelijk Vastgoed 2050
- Beleidskader Van Wieg naar Werk 2019-2022
- Beleidskader Participatiewet Inzet op maat 2020 en verder
- Omgevingsvisie

In al deze visies staan waarden, ambities en doelen die ook van toepassing zijn voor een visie 2040.

Vraag: is het zinvol om het overzicht van bestaande visies compleet te maken en een integraal beeld te schetsen van alle verschillende waarden, ambities en doelen die in die visies zijn opgenomen?

Voorgesteld antwoord: ja, we maken een overzicht van alle bestaande lange termijn visies en de waarde, ambities en doelen die daarin zijn opgenomen.

3.4.2 Tijdloze waarden

In bovenstaande visies zijn waarden en ambities opgenomen die als tijdloos en politiek onafhankelijk beschouwd kunnen worden. Het zijn uitgangspunten waar die altijd geldig zijn en waar niemand het mee oneens is. Het kan zinvol zijn om deze in de visie 2040 expliciet te benoemen.

Hieronder worden een aantal voorbeelden genoemd.

De gemeente Deventer wil dat jongeren veilig en gezond opgroeien, hun talenten ontwikkelen en naar vermogen bijdragen aan de maatschappij. Dit willen we bereiken in een samenspel met hun ouders, hun omgeving en instellingen in de gemeente. We versterken daarin de aanwezige structuur en het zelfoplossend vermogen van mensen en hun netwerk

Uit: Van Wieg naar Werk

Wij geloven dat de kern van opgroeien ligt in het gezin, jongeren en hun ouders, en dat hun omgeving – familie, vrienden en burens – daarin kunnen ondersteunen. Die vertrouwde omgeving biedt de basis voor de jongere om zich op een goede wijze te ontwikkelen. Om ook zorgeloos op te kunnen groeien is een veilige sociale omgeving nodig waarin naast ouders, familie, vrienden en burens ook school, verenigingen, buurtcentra en cultuuraanbieders een belangrijke rol spelen. In elke wijk of dorp zijn daarom deze voorzieningen beschikbaar.

Uit: Van Wieg naar Werk

De gemeente Deventer gelooft dat iedereen een meerwaarde heeft, in de vorm van arbeid of op een andere manier. We willen dan ook dat iedereen naar vermogen een bijdrage levert aan de arbeidsmarkt of samenleving. De uitdaging daarbij is om een match te maken tussen de mogelijkheden en wensen van de klanten in het uitkeringsbestand en de vraag van ondernemers naar goede arbeidskrachten. Hiervoor moeten ondersteunings- en opleidingsmogelijkheden optimaal worden ingezet.

Uit: Beleidskader Inzet op maat 2020 en verder

Goede buurtvoorzieningen zijn van essentieel belang voor een gemeente, haar inwoners en de buurten/wijken waarin zij leven. Goede buurtvoorzieningen voorzien in een behoefte van inwoners en zorgen daarmee voor een versterking van de sociale samenhang

Uit: Goede Buurtvoorzieningen 2022-2030

Het noaberschap de inclusiviteit meegeven die we willen: iedereen telt mee, iedereen doet mee

Uit: Omgevingsvisie

Bij het werken aan de opgaven gaan we uit van drie hoofdambities:

- *We verzilveren het bestaande;*
- *We verbinden slim;*
- *We handelen toekomstbestendig.*

Uit: Omgevingsvisie

Vragen: zijn de bovengenoemde voorbeelden inderdaad tijdloos en voor iedereen geldig? Heeft het zin om dit soort waarden en ambities expliciet op te nemen als basis onder de Visie 2040?

Voorgesteld antwoord: ja, we nemen tijdloze waarden op als basis voor de Visie 2040.

3.5 Wonen en Voorzieningen

In november 2018 heeft de raad de motie 'Toekomstige uitbreiding woningaanbod Deventer' aangenomen. Vervolgens leidde dit tot een Plan van Aanpak Toekomst woningaanbod Deventer in april 2019. Op basis van gesprekken met maatschappelijke en economische partners in de stad zijn in januari 2021 5 groeistrategieën ter consultatie voorgelegd aan de gemeenteraad. De gemeenteraad heeft gevraagd voor groeistrategie 4 'arbeidsmarkt versterken.... én verjongen' de bijbehorende routekaart uit te werken. Dit gebeurt vanuit de 4 sporen 'wonen en ruimte', 'voorzieningen', 'arbeidsmarkt' en 'verjongen'.

Strategie 4 gaat uit van het realiseren van de autonome opgave overeenkomstig de doelen van de Woonvisie én een extra ambitie met het doel de arbeidsmarkt te versterken en te verjongen. De doelen vanuit het bestaande woonbeleid én de extra ambitie vanuit Wonen en Voorzieningen bestaan uit:

- Voldoende woningen: zorgen voor voldoende woningen voor de diverse huishoudens en inkomensgroepen;
- Leefbaarheid in wijken: in stand houden en versterken leefbaarheid in bestaande wijken;
- Duurzame en gezonde leefomgeving: vormgeven van een duurzame en gezonde leefomgeving met groen en ruimte voor ontmoeting;
- Arbeidsmarkt: versterken van de arbeidsmarkt door het bieden van woningen voor de benodigde arbeidskrachten;
- Verjongen: aan de stad binden van jong-talent door het versterken van de positie van jongeren op de woningmarkt.

In **bijlage 4** zijn de verschillende 'routes' binnen het proces Wonen en Voorzieningen samengevat.

Het proces Wonen en Voorzieningen gaat veel informatie en inzicht leveren voor de Visie 2040. Er zal ook een wisselwerking plaatsvinden. De Visie 2040 zal op bepaalde punten ook richting geven voor Wonen en Voorzieningen. Beide trajecten worden continu op elkaar afgestemd.

Noot d.d. 21-2-2023: De naam Wonen en Voorzieningen is vervangen door Wonen, Werken en Verjongen. Deze onderwerpen worden vooralsnog beschouwd als bouwstenen voor Deventer 2040.

4 Uitgevoerde werkzaamheden

4.1 Landelijke, Europese en mondiale trends

In het Plan van Aanpak is een overzicht opgenomen verwachte landelijke, Europese en mondiale ontwikkelingen. Dit overzicht is tot stand gekomen op basis een beperkte literatuurstudie.

In **bijlage 5** en **bijlage 6** zijn respectievelijk de nationale en internationale trends samengevat.

Door het Trendbureau Overijssel is in 2019 een trendstudie uitgevoerd. De resultaten daarvan zijn samengevat in **bijlage 7**.

Door Kennis en Verkenning van de gemeente Deventer in 2022 een update gemaakt van de trendrapportage 2018. De samenvatting daarvan is opgenomen in **bijlage 8**.

Vraag: is het zinvol om een overkoepelend rapport te maken waarin trends en bewegingen voor de komende 20 jaar worden beschreven?

Voorgesteld antwoord: ja, dat is zinvol. Een gedeeld beeld of gedeelde beelden over de toekomst zijn behulpzaam bij het voeren van een maatschappelijk of politiek debat over een gemeentelijk toekomstbeleid.

4.2 Vragenlijsten

4.2.1 Toelichting

In **bijlage 1** is een vragenlijst opgenomen die is gebruikt om bij bestuur, gemeenteraad en ambtenaren op te halen wat in hun ogen de belangrijkste ontwikkelingen en wensen zijn waarop een Visie 2040 zich moet richten.

In de vragenlijsten zijn twee tijdperioden onderscheiden:

- Afgelopen en komende 4 jaar;
- De periode van 4 tot 20 jaar na nu.

Wat uit de antwoorden naar voren kwam was dat er niet veel onderscheid wordt gemaakt tussen 4 jaar en 20 jaar vooruitkijken. Het is blijkt moeilijk te zijn om langer dan 5 à 10 jaar vooruit te kijken. Veel opgaven worden zowel op korte als lange termijn belangrijk gevonden. Veel van de genoemde opgaven hebben daarom al een plekje gekregen in de actuele gemeentebegroting, met een horizon van vier jaar.

In de samenvatting van resultaten wordt daarom geen onderscheid gemaakt tussen 4 en 20 jaar. Alleen bij punten waarvan het duidelijk is dat ze pas na 5 à 10 jaar kans maken op realisatie, wordt dat expliciet vermeld.

De opbrengst van deze enquête is onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Grote zorgen
- Grote projecten/opgaven

4.2.2 Grote zorgen

Klimaatverandering

Weinig mensen betwijfelen dat het klimaat verandert. Over de gevolgen daarvan en de noodzaak om passende maatregelen te treffen is veel meer discussie.

Onverwachte rampen

De corona en de oorlog in Oekraïne hebben laten zien dat onverwachte gebeurtenissen ons allemaal kunnen raken. Met name corona heeft laten zien dat onze goed georganiseerde maatschappij niet perfect op alle onverwachte gebeurtenissen is voorbereid. Bij veel mensen heeft dat geleid tot een afname van het veiligheidsgevoel. Een volgende ramp ligt op de loer en kan iedereen treffen. De kans op een 'perfect storm' is reëel: verschillende onvoorspelbare, onvoorstelbare gebeurtenissen vallen samen.

Moeten wij ons daar als gemeente op voorbereiden? En zo ja, waarop precies en hoe?

Deskundigen stellen dat het robuust maken van de samenleving tegen alle mogelijke veranderingen niet zal werken; dat gaat een verlamdend effect op het functioneren van de samenleving hebben. Toch lijkt het verstandig om te blijven zoeken naar anti-fragiliteit: het treffen maatregelen waarmee de samenleving minder kwetsbaar maken tegen grote gebeurtenissen. Een voorbeeld daarvan is bijvoorbeeld het omgaan met onze eigen overheidsbureaucratie, die veel positieve kanten heeft, maar tegelijkertijd snel handelen in crisissituaties in de weg staat. Een ander voorbeeld is de plotselinge angst dat Rusland kernwapens in zal zetten om de oorlog te beslechten. Is het verstandig om als gemeente daarop te anticiperen met het bouwen van schuilkelders en aanleggen van voorraden van essentiële producten.

Samengevat verminderen wij de kwetsbaarheid niet door meer robuustheid, maar door flexibiliteit.

Ineenstorting financieel systeem

De vrees voor een nieuwe financiële crisis is de afgelopen jaren gegroeid, omdat we de grenzen van het huidige kapitalistische systeem hebben bereikt. Wat is nog de waarde van geld?

In 2008 hebben we kunnen proeven van de gevolgen kunnen zijn van een financiële crisis. In de financiële sector gingen er 60.000 banen verloren. De woningbouw stokte, bouwbedrijven gingen failliet. Tussen 2008 en 2016 hebben 230.000 bouwvakkers de bouw verlaten.

Nederlandse gezinnen geven door alle onzekerheid weinig uit. De een na de andere winkel(keten) sloot de deuren. Pensioenfondsen zagen hun dekkingsgraad achteruit hollen en moesten korten op de pensioenen. De huizenmarkt zakte compleet in, huizenprijzen daalden in rap tempo. In 2009 stonden 1,1 miljoen huishoudens 'onder water': de verkoopwaarde van de woning is lager dan de hypotheekschuld, verkopen levert tienduizenden euro's schuld op.

Ondanks alles was de crisis van 2008 niet te vergelijken met de grote depressie van de jaren'30. Toen was de sociale en economische ellende vele malen groter was. Wie in 2008 zijn baan behield of zijn huis niet hoeft te verkopen, hobbelde veelal zonder al te veel schade door de crisis.

De vraag is wat de gevolgen zijn van een volgende financiële crisis. En nog belangrijker: kunnen we ons als (gemeentelijke) overheid hiertegen wapenen?

Vergroting van de kloof tussen arm en rijk

De kloof tussen arm en rijk is de afgelopen decennia gegroeid, daar is geen misverstand over. Dat manifesteert zich op verschillende schaalniveaus. Mondiaal gezien is het vermogen van 's werelds grootste vermogensbeheerder, het Amerikaanse Blackrock, is sinds 2005 gestegen van \$ 450 miljard tot \$ 10.000 miljard eind 2021. Ook veel Nederlandse bedrijven en met name pensioenfondsen, zoals het ABP met een vermogen van € 550 miljard, laten hun vermogen beheren door Blackrock. Ter vergelijking: de totale inkomsten van de Rijksoverheid zijn naar verwachting in 2022 € 334,1 miljard. En de totale uitgaven € 353 miljard. De tien rijkste mensen van de wereld, zoals Jeff Bezos en Elon Musk, bezitten samen een vermogen van ongeveer \$ 1.500 miljard.

Lokaal is een vergelijkbare ontwikkeling gaande. Daarin speelt met name de vastgoedmarkt een grote rol. Voor mensen met geld is het investeren in vastgoed zeer rendabel. Door deze investeringen stijgen de huizenprijzen nog sneller. Het kopen van een huis is daarom voor steeds meer mensen financieel onbereikbaar. Deze mensen moeten dus huren, wat netto veel duurder is dan kopen.

Daarnaast hebben de enorme financiële injecties van de overheid om de gevolgen van de coronapandemie op te vangen geleid tot een sterke stijging van de inflatie. De armoedegrens verschuift daardoor. Steeds meer mensen hebben moeite om financieel rond te komen.

Dit gaat hoe dan ook gevolgen hebben voor de gemeente.

Polarisatie en afkalving van de maatschappelijke orde

De toenemende ontevredenheid van inwoners en de daaruit voortvloeiende polarisatie tussen bevolkingsgroepen onderling en tussen de overheid en bevolkingsgroepen worden veelvuldig genoemd als zorg. De verharding van discussies over meningsverschillen wordt gezien als bedreiging van de maatschappelijke orde en aantasting van het gezag van de overheid. Dat leidt vervolgens tot vergroting van gevoelens van onveiligheid.

Er zijn drie vragen:

- Klopt dit?
- Zo ja, wat is daarvan de oorzaak?
- Wat kunnen we er als gemeente aan doen?

Toenemende complexiteit van de maatschappij

Digitalisering, burgerparticipatie, individualisering, mondigheid, ontevredenheid, polarisatie. Het zijn allemaal ontwikkelingen die ervoor zorgen dat bij mensen het gevoel ontstaat dat de wereld steeds ingewikkelder wordt. Dat kan ertoe leiden dat mensen zich op zichzelf terugtrekken. Dat kan ertoe leiden dat mensen bewust of onbewust dingen doen of niet doen waardoor ze zelf schade oplopen.

Ook de overheid heeft te kampen met deze toenemende complexiteit. De toeslagenaffaire en het oplossen van de gevolgen ervan is daar een voorbeeld van. Dat geldt ook voor de stikstofproblematiek, de aanpak PFAS, de warmtetransitie. In alle gevallen lijkt er bij het opstellen van het rijksbeleid geen rekening is gehouden met de implementatie en consequenties op lokaal niveau.

Hoewel de Omgevingswet met de beste bedoelingen is bedacht en gemaakt, is het zeer aannemelijk dat ruimtelijke besluitvorming, zowel voor inwoners als overheid, niet eenvoudiger wordt.

Al decennialang wordt op alle overheidsniveaus gestreefd naar vermindering van regeldruk. Dat is niet gelukt. Er zijn alleen maar regels bijgekomen en de regels zijn ingewikkelder geworden. Het is hoe dan ook heel lastig om zich als gemeente te verhouden tot toenemende complexiteit.

Toenemende stromen migranten

De toestroom van migranten als gevolg van oorlogen is van alle tijden. Keer op keer blijkt het een puzzel te zijn hoe we daar als maatschappij mee omgaan. De oorlog in Oekraïne laat zien dat we als land wel in staat zijn om veel mensen onderdak te bieden, maar dat het wel een grote opgave is om dat goed te regelen.

Oorlog is niet de enige reden waarom migranten naar Nederland komen. Ook hongersnood, klimaatverandering, politieke onderdrukking en economisch opportunisme kunnen in de toekomst leiden tot een grotere toestroom van migranten.

Gaan wij hier in de gemeente actief op anticiperen? Dat kan bijvoorbeeld door het actief creëren van opvanglocaties.

Vraag: nemen wij de 'grote zorgen' mee in de visie 2040? En gaan we in kaart brengen wat we zouden kunnen doen om daarop te anticiperen?

Voorgesteld antwoord: ja, we gaan dat wel onderzoeken.

4.2.3 Grote projecten/(beleid)opgaven

In de vragenlijsten is gevraagd naar concrete opgaven en projecten. De vraag stond los van allerlei randvoorwaarden, zoals beschikbaarheid van geld en capaciteit en de relatie met vastgesteld beleid. Er is onderscheid gemaakt tussen (beleids)opgaven en projecten.

In de onderstaande tabellen is de opbrengt voor opgaven en projecten op de lange termijn samengevat. Bij de (beleids)opgaven is aangegeven bij welk bestaand beleid het aanhaakt. In de derde kolom is aangegeven of het oppakken van de opgave zal leiden tot extra actie.

Projecten zijn concreter dan opgaven. Daar is in de tweede kolom beschreven wat we nu kunnen doen om de kans realisatie van het project groter te maken.

In bijlage 10 is weergegeven welke projecten zijn opgenomen in de 'voorportaalijst' in de begroting 2022. Die bevat al een aantal projecten die hieronder worden genoemd.

Beide tabellen zijn niet-limitatief en slechts zeer oppervlakkig beschreven. De tabellen dienen daarom vooral ter illustratie en inspiratie. Wat gebeurt er als je aan de hand van concrete opgaven en projecten gaat nadenken over de toekomst.

(Beleids)opgaven

Opgave	Waar is nu op aangehaakt	Extra actie nodig?
Klimaatadaptatie en vergroening.	Klimaatadaptatieplan	Nee
Energietransitie: warmte en opwek	Energieplan	Nee
Woningbouwopgave: 11.000 woningen toevoegen	Wonen en Voorzieningen	Nee
Voorzieningenniveau dat meebeweegt met groeiambitie,	Wonen en Voorzieningen	Nee

zowel kwalitatief als kwantitatief.		
Jonge mensen naar Deventer halen omdat de autonome demografie leidt tot vergrijzing.	Wonen en Voorzieningen	Nee
Ruimte voor economie	Werklocaties, Wonen en Voorzieningen	Nee
Rafelranden beschikbaar houden voor cultuur en creatief ondernemerschap.	Wonen en Voorzieningen	Ja
Betere bereikbaarheid in relatie tot groei. Daaronder ook Derde IJsselburg en autoluw maken Welle.	Herijking hoofdwegenstructuur	Ja
Investeringsniveau in openbare ruimte op gewenste niveau behouden. Kapitaalvernietiging door achterstallig onderhoud voorkomen.	De basis is geregeld in het MJOP, wat gebaseerd is op bestaande financiële kader.	Ja
Versterken verbinding tussen de cultuursector en de maatschappij, gezamenlijk programmeren.	Cultuurvisie	Ja
Verschuivende patronen in werk en economie. Vooral door digitalisering. Welke bedrijfstakken dalen, welke komen op? Wat betekent dat voor beroepsbevolking? Verhouding thuiswerken/forensen?	Arbeidsmarkt, Human Capital Agenda	Nee
In Deventer wordt iedereen die voor een dubbeltje is geboren, gewoon wel een kwartje!	Van Wieg naar Werk.	?
Behoud en herstel natuur en landschap i.r.t. landbouwtransitie. Boeren verlossen van hun enorme last (emotioneel, financieel).	Nog geen integrale aanpak/visie landelijk gebied	Ja
Toenemende druk op zorg (steeds meer mensen afhankelijk van zorg door vergrijzing). Het bieden van de 'juiste' zorg aan de 'juiste' mensen op het 'juiste' moment. Ook op de lange termijn.	Nog geen integrale aanpak. Wel verschillende beleidstrajecten zoals preventieplan.	Ja
Sociaal domein betaalbaar houden	Voorzieningen, Preventie. Is extra beleid nodig voor de langere termijn?	?
Groei met behoud van Deventer karakter. Hoe zorgen dat Deventer onderscheidend blijft tov andere stedelijke gemeenten in het land.	Nog geen integrale aanpak. Raakvlak met Citymarketing, Arbeidsmarkt en Wonen&Voorzieningen	Ja
Werken aan een inclusieve samenleving. Segretatie tegengaan.	'Deventer Divers' (2018), 'Deventer samen in vrijheid en gelijkwaardigheid' (2020), Deventer Inclusie Deal (2021), Deventer Diversiteitsprijs, Deventer	Nee

	zonder Drempels, Wijkinitiatieven	
Doorontwikkeling wijkgericht werken. Meer integraal. Meer participatie. Meer maatwerk.	Verdere integratie van bestaande sporen is nodig.	Ja
Behoud democratische waarden. Bijvoorbeeld burgerberaad.	Wel intenties. Weinig uitvoering.	Ja
Vergroten welbevinden. Gelukkige inwoners; het is goed toeven in Deventer. Bruto Deventer Geluk	Veel bestaand beleid. Maar nergens expliciet.	Ja
Arbeidsmigranten een volwaardiger plek geven in Deventer	Oplevering van de aanpak/visie is voorzien voor het einde van 2022.	Nee
Data Gedreven Werken (basis op orde)	Bestaand IT-beleid	Ja

Projecten

Project	Wat kunnen we doen?
Creëren "stadspark". Groot stadspark in de stad (a la Valencia, Madrid, Vancouver) waarin stad, cultuur, vertier, recreatie, sport, rivier, natuur meer met elkaar verbonden zijn.	Uitwerken
Verdere doorontwikkeling gezondheidspark Brinkgreven (coronaziekenhuis?)	Uitwerken, project van maken, partners zoeken
Afronden 'bericht aan de stad	Uitwerken. Projecten van maken.
De wateropgave voor een stad aan een flessenhals. Ruimte voor de Rivier 2050	Uitwerken. Project van maken. Samen met Rijkswaterstaat. In samenhang met derde brug.
Project Hoofdwegenstructuur. Met daarin ook aandacht voor derde IJsselbrug en autoluw maken van de Welle.	(Regionaal) project van maken. Samen met provincie en rijk.
Ontwikkeling Kennis- en Innovatie-as van A1 tot De Kien.	Expliciet maken van gewenste soort bedrijvigheid, slim aansluiten bij wensen van ondernemers

Vraag: Is het nuttig om een vergelijkbaar overzicht, eventueel aangevuld, op te nemen in de Visie 2040?

Antwoord: Ja, het is om meerdere redenen nuttig om een gemeentelijk portfolio op te bouwen van projecten die op korte of lange termijn uitgevoerd kunnen gaan worden en deze op te nemen in de Visie 2040?

4.3 Visie Maastricht

Aan de vragenlijst was een recent vastgestelde Visie2040 van een andere Nederlandse stad, namelijk Maastricht, toegevoegd. Daarin was alleen de naam Maastricht vervangen door Deventer en was

een aantal geografische aanduidingen vervangen, zoals Limburgse heuvels door Sallandse Heuvelrug en Maas door IJssel. Deze visie is toegevoegd in **bijlage 9**.
In de vragenlijst is gevraagd naar een oordeel over die visie.

Zoals misschien te verwachten viel, liepen de oordelen uiteen van: nietszeggend en dus waardeloos tot mooi plan met relevante punten. 'Vreselijk stuk, wat heb je eraan', 'Het lijkt wel een regeerakkoord, je kunt er elke gemeente inplakken', 'Best wel een goede visie', 'Mooie leesbare visie', 'Dit is straks de visie van Deventer.'

In ieder geval was er de behoefte om een dergelijke visie meer specifiek te maken voor Deventer. Tijdens een presentatie tijdens het actualiteitencollege werd juist de vraag gesteld hoe belangrijk het is om juist het onderscheidende van Deventer in de Visie 2040 te benadrukken. Waar willen wij anders zijn dan anderen?

Vraag: Is het belangrijk om anders te zijn dan anderen? Heeft zin om te benadrukken dat we uniek zijn?

Antwoord: Ja en nee. In de verschillende trajecten over onze identiteit is daar veel over nagedacht. De opbrengsten daarvan vormen ook de basis voor de Visie Deventer 2040. Het heeft echter geen zin om daarnaast nog extra energie te besteden aan het benadrukken dat we uniek zijn. Dat zijn we namelijk niet. Om wel echt uniek te worden, dienen rigoureuze keuzes te worden gemaakt, op welk vlak dan ook. Dat wordt geen onderdeel van het opstellen van de Visie 2040.

5 Voorstel voor aanpak om te komen tot een visie Deventer 2040

De volgende werkzaamheden zijn uitgevoerd:

- Er zijn individuele interviews gehouden met college- en raadsleden over trends, bewegingen, zorgen en verwachtingen.
- De interviews zijn, aangevuld met landelijke en internationale studies, samengevat in een toekomstbeeld dat dient als onderlegger voor de visie 2040.
- Bovenlokale trends en bewegingen zijn indicatief vertaald naar lokale opgaven;
- Bestaande beschrijvingen van de 'identiteit van Deventer' zijn samengevat.
- Er is een overzicht gemaakt van waardevolle, beloftevolle projecten tot 2040.
- Er is een overzicht gemaakt van (beleid)opgaven voor de lange termijn. Daarbij is aangeven of er extra inzet vereist is in aanvulling op bestaande visies of lopen trajecten.
- Er is een voorbeeld gegeven van een bestaande visie 2040.

Dit alles vormt de basis om te komen tot een Visie Deventer 2040. Doel, vorm, werkwijze en reikwijdte van deze visie dient nader te worden bepaald, door college en raad.

De eerste stap is dus om te komen tot een Uitvoeringsplan. De vragen die in dit stuk zijn opgenomen vormen daarvoor de leidraad.

Het Uitvoeringsplan wordt vastgesteld door het college. Daarna worden raadsleden uitgenodigd om deel te nemen aan één of meerdere werksessies. De opbrengsten daarvan worden verwerkt in het Uitvoeringsplan.

Dan start de uitvoering.

Bijlage 1 Vragenlijst

Naam:		
Blok 1: 4 jaar achteruit- en vooruitkijken		
Grote opgave/kans	Welke obstakels zie je?	Wat moet er gebeuren om obstakels weg te nemen of te omzeilen?
Blok 2: 4 tot 20 jaar vooruitkijken, opgaven en ontwikkelingen		
Grote opgave	Waarom is dit een opgave? Welke maatschappelijke ontwikkeling maakt dat dit een opgave wordt?	Wat is er nodig voor realisatie en wat moeten/kunnen we op korte termijn doen?
Blok 3: 4 tot 20 jaar vooruitkijken, kansen en dromen		
Grote droom/kans	Waarom is dit een droom of kans? Wat levert het Deventer op?	Wat is er nodig voor realisatie en wat moeten/kunnen we op korte termijn doen?
Uw oordeel over de bijgevoegde Visie 2040		
Wat vindt u van de bijgevoegde visie2040?		Van welke Nederlandse stad is dit de recent vastgestelde Visie2040?

Bijlage 2 Samenvatting van de identiteit van Deventer

Er is afgelopen jaren is in meerdere beleidsdocumenten ingegaan op de identiteit van Deventer. In dit hoofdstuk worden daar stukken uit geciteerd. Het is de vraag of het zinvol is om iets vergelijkbaars opnieuw te doen.

In de Toekomstvisie 2030 uit 2009 stond:

Centraal in de toekomstvisie Deventer 2030 staan onze kernkwaliteiten. Zij maken van Deventer:

- Ligging aan de IJssel;
- Groene Platteland;
- Stad met Historie;
- Ondernemerschap & Vakmanschap
- Culturele Vrijstad
- Mensen in Verbinding

Geworteld in onze historie, vormen deze begrippen de fundering van onze toekomstvisie. Zij zijn de kracht van Deventer. Daar kunnen we onze toekomst op bouwen.

In hoofdstuk 2 van de Omgevingsvisie wordt ingegaan op het DNA van Deventer. Dat begint als volgt:

Zeg Deventer en je denkt aan de IJssel en het pontje. Het prachtige zicht op de stad bij de Wilhelminabrug en de A1. Het hart van de stad waar je lekker kunt dwalen door de historische straatjes met authentieke bebouwing. De verrassende winkels, de terrassen op de Brink als huiskamer van de stad. De culturele dragers: voorzieningen als musea en landelijk bekende evenementen als Dickens, Deventer op Stelten en de boekenmarkt. Deventer staat ook voor uitstekende opleidingsmogelijkheden, kennisinstellingen en innovatieve bedrijven. Met als onderdeel van de Cleantech Regio vele ontwikkelingen op weg naar een duurzame samenleving. Tegelijk is Deventer landschappelijk aantrekkelijk. Natuurlijk dankzij de IJssel, maar ook vanwege het coulisselandschap, de landgoederen en de lanenstructuur in het buitengebied. Met mooie dorpen, actieve bewoners en ondernemers die het platteland vitaal houden. Het maakt Deventer tot een 'kleine grote stad'.

Historie wordt hier met de toekomst verbonden. Er is ruimte om te experimenteren en te groeien: op bijzondere erfgoedlocaties ontpoppen zich inspirerende initiatieven en vrijdenkers maken op eigen wijze hun dromen waar. Deventer is een broedplaats van innovatie op het gebied van chemie, biotechnologie en duurzame circulaire economie. De ICT-oplossingen die talenten hier ontwikkelen worden wereldwijd toegepast. Want slimme ideeën uit Deventer krijgen praktische toepassingen. Deventer heeft van oudsher een sterke maakindustrie en ook die vernieuwt zich.

In het meerjarenplan van ...in Deventer staat de volgende kernboodschap:

Deventer. Een plek waar je trots op bent. Of je hier nu woont, studeert, werkt of op bezoek bent. Je kunt uren struinen door de authentieke kleine straatjes met verrassende winkeltjes. Op de Brink geniet je van een drankje en groet je bekenden. Tijdens de evenementen leeft en bruist de stad nog meer dan anders. Vanuit het mooie, historische hart fiets je binnen 5 minuten langs de IJssel naar de rustige groene omgeving. En vanuit de dorpen ben je zo in de stad waar je studeert, werkt, en geniet van een verrassende voorstelling een van de vele podia of juicht voor Go Ahead Eagles aan de Vetkampstraat. In Deventer wordt historie met toekomst verbonden. Op bijzondere erfgoedlocaties ontpoppen inspirerende initiatieven en deze krijgen de ruimte om te experimenteren en te groeien. Vrijdenkers maken op eigen wijze hun dromen waar. Deventer is een broedplaats van innovatie op het gebied van chemie, biotechnologie, duurzame circulaire economie en zorg. En de ICT-oplossingen die talenten hier ontwikkelen worden wereldwijd toegepast. Want slimme ideeën uit Deventer worden doorvertaald naar praktische toepassingen. Deventenaren staan erom bekend dat ze graag de handen uit de mouwen steken. Boeken, koek, bedden, CV-ketels en drukwerk, het wordt

in Deventer gemaakt en vanuit hier verhandeld. De nationale en internationale verbindingen zijn sterk door de centrale ligging tussen de Randstad en Duitsland, aan de A1, de IJssel en het spoor. In Hanzestad Deventer wordt van oudsher al over grenzen heen gekeken. Zaken worden gedaan op basis van vertrouwen, samenwerking en durf om te vernieuwen. Nieuwe mensen worden snel opgenomen in de sociale en economische netwerken. Dat zorgt voor een vitale economie en een sociale samenleving. Een inspirerende plek om te leren, werken, wonen en beleven. Dat vind je **...in Deventer**

Tenslotte staat in het Bestuursakkoord 2018-2022 het volgende:

Al 1250 jaar is Deventer een authentiek en eigenwijs regionaal centrum voor handel en ondernemerschap, waar het simpelweg fijn wonen is. Dat zijn kwaliteiten die vragen om onderhoud, inzet en ambitie. Er liggen dan ook nieuwe uitdagingen voor de komende jaren, die wij als gemeentebestuur van raad en college met daadkracht willen oppakken in een gemeente die de 100.000 inwoners zal gaan overstijgen.

Deventer staat er goed voor en heeft goud in handen. We hebben moeilijke economische jaren overbrugd en hard gewerkt om voorzieningen overeind te houden. Dat is in belangrijke mate gelukt, waarbij we ook financieel gezond en solide zijn geworden. Daardoor hebben we de komende jaren mogelijkheden om voorzieningen voor onze inwoners en onze economische positie te versterken. Alleen een sterk Deventer kan écht sociaal en duurzaam zijn en zich blijvend ontwikkelen.

We hebben het voorrecht om in één van de oudste en mooiste steden van Nederland te wonen. Een stad die mede zo mooi kan zijn door de onmisbare combinatie met de omliggende dorpen en ommelanden, die Deventer een lommerrijk, groen aanzien geven.

Als coalitie en college focussen wij ons op de volgende terreinen: • Deventer werkt • Duurzaam Deventer • Oog voor elkaar • Levendig Deventer • Samenwerken en samen leven Op deze terreinen liggen grote uitdagingen en kansen. We werken aan het versterken van kwaliteit en zekerheden voor mensen.

Er zullen in de periode tussen nu en 2040 nieuwe bestuursakkoorden worden geschreven. De inhoud daarvan zal steeds weer worden afgestemd op de maatschappelijk en politieke actualiteit. De onderliggende Deventer identiteit en de ambitie om in de volle breedte van het gemeentelijk werkveld voortgang te boeken zullen echter niet veranderen.

Het voorstel is om in het kader van Deventer 2040 niet opnieuw tijd en energie te steken in het onderzoeken van de identiteit van Deventer, maar gebruik te maken van eerder gemaakte documenten.

Bijlage 3 Samenvatting Toekomstvisie 2030

De Toekomstvisie 2030 die in 2009 is opgesteld heeft geresulteerd in een aantal wensbeelden, gekoppeld aan zes thema's. Dit kan als volgt worden samengevat:

Ligging aan de IJssel:

- Bypass achter De Hoven
- IJsselfront autovrij
- Een derde brug over de IJssel

Groene Platteland:

- Stad en platteland zijn wederzijds afhankelijk, bijvoorbeeld door streeklandbouw
- Werken in kringlopen
- Slow food met Sallandse inslag
- Ruimte voor nieuwe initiatieven
- Voorzieningenniveau in dorpen handhaven

Stad met Historie:

- Binnenstad is magneet voor bezoekers
- Onweerstaanbare mix van functies
- Leefbare wijken door wijkgerichte aanpak
- Na 2030 geen uitbreiding meer
- Auto's zoveel mogelijk geweerd uit stadsbeeld

Culturele Vrijstad:

- Crossovers tussen vakgebieden
- Het boek blijft icoon
- Meer evenementen in verbinding met onze wortels
- Uitblinken in kleinschalige, maar fijne producties
- Meer creatieve broedplaatsen
- Meer mogelijk met minder regels

Ondernemerschap & Vakmanschap:

- Ondernemerschap 2.0
- Deventer Denk&Doe-stad
- Opleidingsniveau graadje hoger
- Stimuleren startende ondernemers
- Voorsprong door slimme toepassingen
- Zorg op maat dankzij nieuwe technieken

Mensen in Verbinding

- Samenwerken in netwerken is troef van Deventer
- Op school en werk zijn verschillen tussen mensen vervaagd
- Een veiligheidsnetwerk van mensen, in plaats van repressie
- Goede gezondheid door preventie via sport
- Dienstverlening is naadloos en tijdloos
- Sluitend vangnet voor alle inwoners
- Van Overheid naar Tussenheid

Bijlage 4 Wonen en Voorzieningen

1 Algemeen

In november 2018 heeft de raad de motie 'Toekomstige uitbreiding woningaanbod Deventer' aangenomen. Vervolgens leidde dit tot een Plan van Aanpak Toekomst woningaanbod Deventer in april 2019. Op basis van gesprekken met maatschappelijke en economische partners in de stad zijn in januari 2021 5 groeistrategieën ter consultatie voorgelegd aan de gemeenteraad. De gemeenteraad heeft gevraagd voor groeistrategie 4 'arbeidsmarkt versterken.... én verjongen' de bijbehorende routekaart uit te werken. Dit gebeurt vanuit de 4 sporen 'wonen en ruimte', 'voorzieningen', 'arbeidsmarkt' en 'verjongen'.

Strategie 4 gaat uit van het realiseren van de autonome opgave overeenkomstig de doelen van de Woonvisie én een extra ambitie met het doel de arbeidsmarkt te versterken en te verjongen. De doelen vanuit het bestaande woonbeleid én de extra ambitie vanuit Wonen en Voorzieningen bestaan uit:

- Voldoende woningen: zorgen voor voldoende woningen voor de diverse huishoudens en inkomensgroepen;
- Leefbaarheid in wijken: in stand houden en versterken leefbaarheid in bestaande wijken;
- Duurzame en gezonde leefomgeving: vormgeven van een duurzame en gezonde leefomgeving met groen en ruimte voor ontmoeting;
- Arbeidsmarkt: versterken van de arbeidsmarkt door het bieden van woningen voor de benodigde arbeidskrachten;
- Verjongen: aan de stad binden van jong-talent door het versterken van de positie van jongeren op de woningmarkt.

Een groot deel van de uitvoering van het bestaande woonbeleid staat al in het teken van de totale woningbouw en wonen-opgave, zoals de woningbouwprogrammering voor nieuwbouwlocaties, de uitvoering van de prestatieafspraken met de corporaties over oa beschikbaarheid en betaalbaarheid en de samenwerking met andere overheden. Vanuit Wonen en Voorzieningen wordt aan de autonome opgave een extra woningbouwambitie met specifieke aandacht voor verjonging en versterking van de arbeidsmarkt toegevoegd. Binnen de uitvoering van het reguliere woonbeleid betekent dit dat er extra accent wordt gelegd op deze ambities.

2 Route Wonen

Strategie 4 gaat uit van een kwantitatief woningbouwprogramma tot 2035 van 7000 woningen voor de autonome opgave en 4000 woningen voor de extra ambities. Op basis van de opgaven en ambities wordt een woningmarktonderzoek uitgevoerd en het kwalitatief woningbouwprogramma voor de stad herijkt. Daarbij kijken we naar de behoefteontwikkeling op basis van de bevolkingsprognose, de behoefteontwikkeling vanuit de extra ambitie en de relatie met de bestaande voorraad in de wijken. We werken uit:

- Huishoudensontwikkeling;
- Behoefte naar prijsklassen en woningtypes;
- Behoefte naar woonvoorkeuren, type woonmilieus;

Vanuit de extra woningbouwambitie kijken we in het bijzonder naar de behoefte vanuit jongeren en de gewenste versterking van de arbeidsmarkt. Vanuit de autonome ontwikkeling kijken we samen met de corporaties in het bijzonder naar de behoefte aan sociale huur en de behoefte vanuit de doelgroep middeninkomens. Specifieke aandacht vraag de behoefte vanuit 'wonen en zorg'. Deze wordt uitgewerkt in het kader van de Woonzorgvisie. Op basis van de resultaten van de

Woonzorgvisie zal het woningbouwprogramma nader worden verfijnd en integraal onderdeel worden van het woningbouwprogramma.

3 Route Wonen en Ruimte

In deze route wordt bepaald waar er zal worden gebouwd. Daarbij na een verkenning worden ingezoomd op de verschillende locaties. Locaties worden verdeeld in:

Type 1: kansrijke locaties, dit zijn locaties waar op de gebruikelijke manier invulling gegeven kan worden aan de woningbouw opgave. Deze locaties kunnen als regulier project opgepakt worden met zijn eigen besluitvormingsprocessen zoals we dat kennen.

Type 2: dit zijn locaties met randvoorwaarden, die mogelijk gerealiseerd kunnen worden vóór 2035. Deze locaties vergen nader onderzoek naar deze randvoorwaarden en consequenties.

Dienen er functies verplaatst worden, infrastructuur aangelegd of belemmeringen verwijderd worden? In deze fase dient hier per locatie een beeld van gevormd te worden, zonder uitputtend te zijn. Het zijn nog geen 'projecten'.

Type 3: dit zijn locaties als type 2, maar met een horizon die verder dan 2035 wordt geacht. Toch is het zinvol om deze mee te nemen in de overwegingen. Mogelijk zijn er opties om deze locaties te versnellen, indien gewenst, of zijn deze locaties geschikt, maar dan na 2035 en dan is het wellicht wenselijk er nu reeds aandacht aan te geven.

Daarnaast is het van belang om in deze 2^e fase de 'Deventer stedelijkheid', zoals die in de omgevingsvisie is beschreven en per locatie wordt toegepast, met elkaar te verkennen. Aan de hand van voorbeelden, referenties, massastudies en bestaande locaties zullen we met elkaar het gesprek aangaan dat zal leiden tot het definiëren van een gewenste vorm van stedelijkheid aansluitend op de bestaande kwaliteiten van de stad

4 Route Voorzieningen

De routekaart voor voorzieningen bevat aanbevelingen van gesprekspartners om de stad op deze groei te kunnen inrichten. Het is in die zin een andere routekaart dan voor bijvoorbeeld wonen waarin we planbare, concrete stappen zetten die moeten leiden tot extra woningen. Over sommige aanbevelingen moet nog een gemeentelijke afweging worden gemaakt of besluiten worden genomen.

Concrete acties die we wel vanuit de routekaart oppakken, zijn:

- We houden in onze zoektocht naar woningbouwlocaties rekening met (het behoud van) de kwaliteit van het groen en de openbare ruimte in de stad en in wijken/ dorpen.
- We verkennen of we in de stad ruimte voor vermaak en vertier voor jongeren kunnen maken, waarbij festivals en (kleinschalige) evenementen mogelijk worden gemaakt.
- We zetten extra in op het trekken van jongeren en nemen dit op in de routekaart Verjongen.

5 Route Arbeidsmarkt

Met de versterking van de arbeidsmarkt willen we bereiken dat:

- In Deventer iedereen meedoet, elk talent telt en draagt naar vermogen bij aan de arbeidsmarkt
- Er een zo goed mogelijke match is tussen vraag en aanbod
- Dreigende de tekorten door de vervangingsvraag op de arbeidsmarkt én de groei van de economie in Deventer worden voorkomen
- Deventer een aantrekkelijke plek is om te wonen, werken en ondernemen.
- De werkgelegenheid in Deventer de komende jaren groeit met ca 1% per jaar.

Een Deventer Human Capital agenda geeft koers en richting en maakt dat we een heldere propositie hebben richting onze regionale samenwerkingspartners en bovenlokale fondsen.

Uit een onderzoek door bureau Louter blijkt op welke dragende clusters met groeipotentie we in kunnen zetten. Dit zijn de creatieve diensten (ICT, technisch advies, R&D), metaalproducten en machines, kunststoffen en chemie, de zorgsector, voedingsindustrie en potentieel de logistieke sector.

6 Route Verjongen

De doelgroep van verjongen zijn mensen tussen de 16 en 35. Het gaat dus niet alleen om scholieren of studenten maar ook om startende huishoudens. Zij dragen bij aan de leefbaarheid van de stad en voor een sterke economie en goed functionerende arbeidsmarkt zijn deze jongeren hard nodig. We willen onze eigen scholieren en studenten graag binden aan de stad, een brain drain voorkomen en ook studenten van buiten naar Deventer trekken om te wonen en te werken. Startende huishoudens kunnen sterk bijdragen aan het versterken van bestaande wijken en vergroting van de differentiatie van het woningaanbod daar. Daarnaast zijn jongeren belangrijk voor het verenigingsleven, de levendigheid in de binnenstad en zijn het toekomstig kader voor tal van instellingen en organisaties die Deventer maken en regionaal op de kaart zetten.

7 Routes dorpen

Naast de bovenstaande routes worden voor Bathmen, Diepenveen, Schalkhaar, Okkenbroek, Lettele en Loo aparte routekaarten gemaakt.

Bijlage 5 Ontwikkelingen op mondiaal en Europees niveau

In een recente grote Europese studie (gepubliceerd door EU) wordt het volgende onderscheid gemaakt:

- Bewegingen die niet meer te stoppen zijn;
- Ontwikkelingen met een onzeker verloop;
- Mogelijke veranderingen waarover besluiten moeten worden genomen.

Bewegingen

- Klimaatverandering: stijging van de temperatuur, droogte en wateroverlast zullen leiden tot economische en ecologische schade;
- Demografische uitdagingen: In Europa vormt het opvangen van doorgaande vergrijzing een opgave, in Afrika vormt de enorme toename van jonge bevolking een uitdaging;
- Verstedelijking: in 2030 woont meer dan 2/3 van de bevolking in kleine of middelgrote steden. Als dit niet goed wordt georganiseerd leidt dat tot toename van vervuiling, criminaliteit en geweld;
- Economische groei: China zal de grootste economie zijn, Europa de derde. De Europese koopkracht per hoofd is echter vier keer zo groot als in China;
- Energiegebruik: zal 1,7% per jaar stijgen, vooral in groeiende economieën, wat leidt tot meer emissies;
- Verbinding: het aantal internetaansluitingen vervijfvoudigt, het aantal reizen verdubbelt. Dit versterkt alles wat de mensen doen, zowel in negatieve als positieve zin;
- Geopolitiek: de aansturing van de wereld verloopt niet meer via eenduidige lijnen, maar wordt bepaald binnen een netwerk van beïnvloedingsknooppunten.

Ontwikkelingen met onzeker verloop

- Internationale handel zal verder toenemen;
- Schaarste aan water en voedsel in combinatie met slecht bestuur kan leiden tot oorlog;
- Conflicten in Europa zullen hybride en vooral technologisch zijn;
- Terrorisme blijft een probleem zolang werving en ideologische motivatie blijft bestaan;
- Technologische ontwikkelingen gaan door en gaan concurreren met menselijke intelligentie;
- Migratie naar Europa zal in golfbewegingen toe- en afnemen;
- Populistische politieke partijen blijven bestaan zolang de betreffende onderwerpen niet worden geadresseerd.

Mogelijke veranderingen waarover besluiten moeten worden genomen

- Als we de temperatuurstijging niet kunnen stoppen leidt dat op termijn tot sterfte of massamigratie;
- Als we het proces van ouder worden kunnen verbeteren, kunnen we het effect van lagere geboortecijfers opvangen;
- Als we in Europa niet sturen op technologische ontwikkelingen, zullen China en de VS het zonder ons doen;
- Als Europa een invloedrijke rol wil blijven spelen in de netwerkwereld, zal anders gedacht moeten worden over defensie, diplomatie en zichzelf;
- Oorlogen zullen er altijd zijn en we moeten ons daarop instellen;
- Er moeten maatregelen getroffen worden om het politieke systeem te laten overleven;
- Inkomensverschillen en sociale uitsluiting moeten verminderd worden om toename van maatschappelijke onrust en populistische politiek te voorkomen.

Bijlage 6 Ontwikkelingen op nationaal niveau

Ontwikkelingen op globaal en Europees niveau vertalen zich uiteraard in meer tastbare, mogelijke ontwikkelingen op nationaal niveau. Deze worden onderverdeeld in vijf categorieën:

- Sociaal cultureel
- Demografie en arbeidsmarkt
- Geopolitiek en bestuur
- Ecologie en klimaat
- Financieel

Sociaal cultureel

- De steeds dynamischere omgeving waarin wij leven en werken zorgt ervoor dat rustpunten onder druk komen te staan. De dynamiek brengt mogelijkheden, maar ook onzekerheid, complexiteit en hectiek. De gemiddelde werkdruk in Nederland neemt toe, ook onder jongeren.
- Internet, de smartphone, arbeidsmigratie en reizen zijn de aanjager van een snel toenemende beweeglijkheid van vrijwel alles. Mensen worden individualistischer en vervreemden van elkaar en van de stad waar ze wonen.
- Mensen krijgen meer middelen om hun leven en leefomgeving in te vullen of naar hun hand te zetten en dat betekent dat niet-cognitieve vaardigheden zoals plannen, zelfdiscipline en samenwerken steeds belangrijker worden.
- Steeds meer leven en organiseren mensen zich in vluchtige verbanden en (virtuele) netwerken. Een gevolg van het minder gezamenlijk optrekken is dat mensen lastige keuzes zelf moeten maken. Meer eigen regie voor mensen betekent ook dat de kwaliteit van leven steeds meer van henzelf afhangt. Een deel kan deze verantwoordelijkheid aan, een ander deel niet.
- Moderne media gebruiken algoritmes om mensen online door te leiden naar informatie of mensen met een gelijke mindset of gelijke belangen. Mensen krijgen op die manier weinig informatie en argumenten over andere standpunten. Dit soort informatiebubbels zetten westerse waarden zoals tolerantie en diversiteit onder druk en vergroten verschillen tussen mensen.
- Door internationalisering komen nationale waarden onder druk te staan. Buitenlandse investeerders, grote multinationale bedrijven of de EU streven naar invloed op onderdelen van het sociale stelsel (Nederland eist dat de Italiaanse pensioenleeftijd wordt verhoogd)
- Opkomend nationalisme en populisme gaan gepaard met anti-immigranten sentimenten en xenofobie. Dit leidt tot maatschappelijke spanningen die het gevoel van veiligheid ondermijnen en nadelige effecten hebben op de economie.
- Ontwikkelingen zoals flexibilisering van de arbeidsmarkt en de opkomst van de kluseconomie, de deeleconomie en de platformeconomie leiden mogelijk tot slechte arbeidsomstandigheden en minder sociale zekerheid voor bepaalde groepen in de samenleving
- Doorgaande toename zorgvraag en als gevolg daarvan oplopende kosten.

Demografie en arbeidsmarkt

- De wereldbevolking groeit en steden worden groter en complexer en kwetsbaarder voor ingrijpende veranderingen, zoals klimaatverandering of een economische crisis.
- Wereldwijd wordt de welvaart steeds breder. Vermogen worden meer geconcentreerd. In 2018 bezaten de 1% rijkste mensen ter wereld de helft van het mondiaal vermogen. Ook in Nederland is scheefheid in vermogens de oorzaak van ongelijke kansen in de maatschappij.
- Nederland heeft een gunstige concurrentiepositie mede dankzij de relatief hoogopgeleide beroepsbevolking en hoge mate van digitalisering (veel mensen op internet aangesloten en

hoge kwaliteit digitale infrastructuur). Goede opleidingen vormen een belangrijke succesfactor voor onze economie.

- Nederland vergrijsst en heeft mede daardoor een krimpende beroepsbevolking. Voor de lange termijn verwacht men in Nederland een tekort aan arbeidskrachten in de IT- en zorgsector en in technische beroepen.
- De vergrijzende bevolking zet druk op ons sociale stelsel en kan leiden tot spanningen tussen bevolkingsgroepen.
- Door een betere gezondheid kunnen ouderen langer, gezonder en zelfstandiger leven en langer actief zijn op de arbeidsmarkt of als vrijwilliger.
- Flexibilisering van arbeid geeft mensen meer regie over werktijden en maakt het makkelijker om meerdere taken te combineren (bijvoorbeeld zorg, werk en opleiding). Een nadeel is dat het vervagen van grenzen tussen werk en privé en de onzekerheid over het behoud van werk de kans op stress vergroot.
- In Nederland is sprake van baanpolarisatie: groei aan de bovenkant én aan de onderkant van de arbeidsmarkt en een krimpend middensegment. Dat leidt vanwege ons fiscale systeem niet direct tot grote inkomensverschillen. Wel worden vermogensverschillen groter. Dit kan leiden tot maatschappelijke ongelijkheid, segregatie en onvrede onder de mensen die slechter af zijn dan anderen.

Geopolitiek en bestuur

- De Nederlandse economie raakt steeds meer verweven met het buitenland. Nederlandse producten worden naar steeds meer landen, over verdere afstanden, geëxporteerd en productieketens versnipperen en internationaliseren.
- Er ontstaat een multipolaire internationale orde. Nieuwe, opkomende economieën zetten de westers-georiënteerde economische verhoudingen onder druk. Daarnaast zijn er steeds meer partijen die invloed uitoefenen op overheden, burgers en bedrijven, zoals non-profit organisaties, religieuze organisaties en multinationals.
- Door de opkomst van de kenniseconomie en informatiewerkers worden data en kennis enorm belangrijk. Bedrijven of overheden die veel data in handen hebben en die data succesvol weten te ontsluiten hebben een sterke machts- en marktpositie.
- Snelle technologische ontwikkelingen vergroten onze afhankelijkheid van landen met toegang tot de benodigde grondstoffen voor bepaalde technologische toepassingen, zoals China en Rusland.
- Digitalisering en automatisering maken economische activiteiten minder plaatsgebonden en makkelijker te outsourcen naar andere landen. De concurrentie tussen regio's en landen neemt hierdoor verder toe. Hierbij speelt de hoogte van de lonen een minder belangrijke rol dan in het verleden. Stabiliteit, opleidingsniveau en kwaliteit van leven maken het verschil.
- Door globalisering, economische crises en terroristische aanslagen staat het gevoel van economische en fysieke veiligheid onder druk. Dit zet druk op het draagvlak voor solidaire economische beginselen zoals een belastingstelsel gericht op inkomensnivellering.
- We zijn steeds meer afhankelijk van complexe infrastructuren, bijvoorbeeld voor energievoorziening, vervoer en betaalverkeer. Cyberterrorisme kan daardoor een grote impact hebben.

Ecologie en klimaat

- Klimaatverandering en de noodzaak om minder afhankelijk te zijn van fossiele brandstoffen leidt tot een ingrijpende energietransitie;
- Klimaatverandering leidt tot een groeiende vraag naar de ecosysteemdiensten waterberging, hoogwaterbescherming, groene (water)recreatie, verkoeling in de stad en koolstofvastlegging.

- Door klimaatverandering krijgen we in Nederland steeds extremer weer en de zeespiegel stijgt steeds sneller. Dit brengt risico's met zich mee voor cruciale infrastructuur en voorzieningen voor bijvoorbeeld drinkwater, energie en verkeer.
- Door toenemende vraag naar grondstoffen en door de wetgeving om klimaatverandering tegen te gaan wordt transport duurder.
- Verdere milieudegradatie, waterschaarste en tekorten aan grondstoffen of beschikbare vruchtbare grond kunnen leiden tot grotere maatschappelijke spanningen over de ecologische effecten van de agrarische productie en strijd om het gebruik van water: een zwembadje in de tuin of sproeien voor het groeien van gras of maïs.
- Het huidige Nederlandse klimaatbeleid kan leiden tot een zogenaamde duurzaamheidskloof. Vooral rijkere huishoudens profiteren van klimaatbeleid (zoals subsidies om een gasvrije woning te realiseren) en armere huishoudens moeten een veel groter percentage van hun inkomen besteden aan dit soort verplichte maatregelen.

Financieel

- Financiële instellingen gebruiken vaak openbare databronnen – zoals sociale media – in combinatie met hun eigen klantgegevens om bijvoorbeeld de kredietwaardigheid van klanten in te schatten of om op specifieke marketing toe te passen. Critici waarschuwen voor mogelijke discriminatie en inbreuk op privacy.
- De coronacrisis legt pijnlijk bloot hoe de financiële wereld werkt: de macht ligt bij de financiers van bedrijven.
- Technologische doorbraken zullen substantiële impact hebben op organisaties, consumenten en op markten waar de interactie tussen organisaties en consumenten plaatsvindt. Dit zijn: big data, cloud computing, dna-sequencing, energieopslag, geavanceerde robottechnologie, internet of things, kunstmatige intelligentie, mobiel internet, mobile payments, nanotechnologie en 3D-printing.
- De bevolkingsgroei in Afrika en Azië biedt kansen voor groei van het Nederlands bedrijfsleven in sectoren als water, gas, agrifood en ICT, om problemen waar deze landen mee kampen op te lossen.
- In een sterk geïnternationaliseerde wereld waarin veel verandert, verliezen mensen het gevoel van controle over hun geld en hun werk
- Overheden tonen steeds meer interesse in true cost economics, waarbij kosten voor milieu- en gezondheidsschade opgenomen worden in de prijs van producten. True cost economics sluit aan bij het gedachtengoed van duurzaamheid en een circulaire economie.

Bijlage 7 Samenvatting Rapport Trendbureau Overijssel

Toelichting

In 2019 heeft het Trendbureau Overijssel trends beschreven ten behoeve van de provinciale verkiezingen. In het rapport is ook aangegeven wat het belang van de trends is voor decentrale overheden.

In dit memo is een samenvatting van deze trends gegeven. Hieraan is een onderscheid toegevoegd tussen 17 opgaven en 3 obstakels om die opgave te realiseren.

Opgaven

Vergrijzing

Een aantal sectoren kunnen baat hebben bij de 'silver economy', denk aan toerisme en recreatie in de natuur en steden. Ook de bouw en de zorg kunnen inspelen op de toename van de groep (zeer) oude inwoners.

Vergrijzing leidt tot een kleinere beroepsbevolking. De toekomstige oudere is echter vitaler en hoger opgeleid dan die van vorige. Ze zijn geëmancipeerd en kunnen allerlei maatschappelijke functies invullen. Dit betekent soms aanpassing van regels. Nu mogen bijvoorbeeld 70-jarigen geen bestuurder zijn bij vrijwillig vervoer omdat de verzekeraar deze groep niet meer wil verzekeren.

Voldoende woningen bouwen

Het traject Wonen en Voorzieningen is gericht op het versnellen van woningbouw. Volgens het Trendbureau is het tegelijkertijd belangrijk een strategie te ontwikkelen voor aanpassing van de bestaande woningvoorraad bij de veranderende woningvraag, zeker waar veel babyboomers de komende jaren de woningmarkt verlaten. Bewustwording en kennis zijn daarbij belangrijke elementen.

Belevingseconomie

Beleveniseconomie kent vier componenten.

1. Een educatieve ervaring. Mensen kunnen zelf iets doen of iets leren.
2. Een esthetische ervaring, die alle vijf de zintuigen prikkelt om de ervaring bijzonder en onvergetelijk te maken.
3. Entertainment altijd centraal.
4. Het is een moment om even te ontsnappen uit ons dagelijks leven.

Mensen besteden graag hun geld aan een mooie ervaring die ze met anderen delen. Door samen op een event te zijn en door een foto of filmpje te delen op sociale media. Dit is een ontastbare kwaliteit die verder gaat dan de aankoop van een product of dienst. Festivals en evenementen worden steeds meer bezocht.

Voor de gemeente is van belang dat de werkgelegenheid in de sector Recreatie en Toerisme inmiddels groter is dan de landbouwsector. Behoud van aantrekkelijkheid van het landschap is daarom van groot belang.

Verlies van privacy

Uiteraard hebben decentrale overheden nauwelijks invloed op internationale bedrijven als Meta, TikTok en Google. De gemeente kan energie steken in decentrale meningsvorming en proberen hun burgers 'data-wise' te maken. Ook kan de gemeente ervoor zorgdragen dat hun eigen datahuishouding de privacy van burgers borgt of zich over de vraag buigen waarvoor zij big data primair zouden willen inzetten, tegen welke kosten en met welke partijen ze daarbij wil samenwerken.

Veranderende landbouw

In de landbouw- en agrofood sector, in de samenleving en in het beleid was er afgelopen jaar al veel aandacht voor de verduurzaming van voedselproductie en andere agrarische producten. De stokstofproblematiek heeft de belangstelling voor en de discussies over duurzame landbouw nog een extra impuls gegeven.

De ontwikkeling van de landbouw heeft gevolgen voor het omgevingsbeleid van de gemeente. Het hangt samen met de realisatie van decentrale opgaven op het gebied van milieu, leefomgevingskwaliteit, natuur en klimaat.

Sociaaleconomische ongelijkheid

Sinds de industriële revolutie werd sociaaleconomische ongelijkheid steeds meer een thema. De opbouw van de verzorgingsstaat kan als een reactie daarop worden gezien. Tot de jaren tachtig verminderde daardoor de ongelijkheid en de effecten daarvan. Sinds de jaren negentig is de ongelijkheid weer groter geworden, en hebben grote groepen Nederlanders te maken met meer inkomensonzekerheid.

De gemeente heeft slechts zeer beperkte mogelijkheden tot inkomenspolitiek. Toch kan wel op verschillende manieren rekening worden gehouden met deze trend bijvoorbeeld met het eigen belastinggebied of indirect waar het gaat om toegangsprijzen voor provinciale musea. De effecten van beleid kunnen voor verschillende inkomensgroepen anders uitwerken. Denk bijvoorbeeld aan de energietransitie, waarbij gewaarschuwd wordt voor relatief grote lasten voor minder draagkrachtigen, of het woonbeleid. Ook kunnen gemeenten, waterschappen en provincies ervoor kiezen om speciale

maatregelen te nemen voor minder draagkrachtigen, bijvoorbeeld als het gaat om de toegang tot cultuur, scholing, zorg of werk. Of om op zoek te gaan naar vernieuwende financieringsconstructies bij onder meer de energietransitie.

Aanpassen aan klimaatverandering

Klimaatadaptatie raakt de kern van het ruimtelijk beleid van de gemeente. Door klimaatadaptatie in te bedden in planvorming, ontwerp en onderhouds- en vervangingsregimes kunnen kosten relatief laag blijven. Vooral voor ruimtelijke adaptatie in steden en infrastructuur is het belangrijk tijdig te anticiperen. Maatregelen ter voorkoming van hittestress vragen meer groen en water in gemeenten. Ook het natuur- en landbouwbeleid zal rekening moeten houden met de klimaatverandering.

Energietransitie

De energietransitie heeft grote gevolgen hebben voor de ruimtelijke inrichting, wonen, industrie, landbouw en mobiliteit. Ook heeft het sociaaleconomische gevolgen. Iedere inwoners en elk bedrijf heeft ermee te maken. Onafhankelijk van het ambitieniveau van de gemeente, is het de energietransitie de komende jaren een belangrijke opgave van de gemeente.

Kwetsbare wijken

Tot een jaar of tien geleden bestond veel aandacht voor probleemwijken. Deze aandacht ging gepaard met overheidsinvesteringen. Komende jaren zal hernieuwde aandacht ontstaan voor de wijken, buurten en kernen waar sociale vraagstukken zich concentreren. De grote opgave voor de gemeente is om alle sectorale opgaven in de wijken te integreren. De warmtetransitie kan niet los worden gezien van armoede, klimaatadaptatie en inrichting en onderhoud van de openbare ruimte.

Vermindering van plant- en diersoorten

De aandacht in het natuurbeleid van alleen kijken naar soorten, naar het kijken naar het totaal van planten en dieren in een gebied en naar factoren als klimaat, water en bodem. Ook wint de betekenis van de natuur voor de mens aan aandacht.

Op grotere schaal ligt het inrichten en beheer van de natuurgebieden bij de provincie. De gemeente kan een enorme bijdrage leveren aan versterking van de biodiversiteit door natuurinclusief bouwen en natuurvriendelijk beheer van de openbare ruimte.

Digitalisering

Digitalisering is een veelomvattend proces. In veel opzichten is de digitalisering allang gerealiseerd in onze maatschappij. In de toekomst zullen echter nog veel meer technologische mogelijkheden ontstaan. Er zullen daarom steeds fundamentele discussies gevoerd moeten worden over wat we met digitalisering willen bewerkstelligen.

Daarnaast zal de gemeente continu alert moeten zijn op kansen die de digitalisering biedt, maar ook op ontwikkelingen waarop de gemeente moet anticiperen.

Binnenstad en leegstand winkelpanden

Een paar jaar geleden leek leegstand van winkelpanden een groot probleem dat onvermijdelijk zou leiden tot verkleining van het winkelgebied. Inmiddels is er in Deventer een transformatie ingezet waarbij winkelpanden andere invullingen hebben gekregen. Deze transformatie zal komende jaren doorgaan. Er zal een Binnenstad 2.0 ontstaan. Hierin werken ondernemers en gemeente samen. De bezoeker van de binnenstad is meer gericht op beleving en minder direct op kopen. Het aantrekkelijk houden van de binnenstad is daarom van groot belang.

Participatiesamenleving

De term 'participatiesamenleving' geeft aan dat de overheid meer van de eigen verantwoordelijkheid van de mensen uitgaat. Als reactie daarop vestigen velen nu de aandacht op de voorwaarden waaronder mensen hun eigen verantwoordelijkheid kunnen nemen. Het debat is een volgende fase ingegaan.

Op het moment dat de focus van beleid minder op de zelfredzaamheid komt te liggen en er meer aandacht zal zijn voor de beperkingen van het denk- en doenvermogen van mensen, zal dit het beleid op tal van terreinen veranderen. Het gaat daarbij wellicht in eerste instantie om het sociale en gezondheidsbeleid, maar feitelijk raakt het hele handelen van de overheid ten opzichte van zijn burgers: die zal meer empathisch en minder afstandelijk zijn, minder gericht op regels en meer op

persoonlijke omstandigheden. Het gaat in feite om een nieuwe verbinding tussen inwoners waarbij systeem- en leefwereld dan dicht bij elkaar komen.

De manier waarop participatie komende jaren vorm zal krijgen vraagt een continue reflectie op en evaluatie van beleidsprocessen en projecten. Dit heeft grote samenhang met de onderwerpen Polarisation en Sociaaleconomische ongelijkheid.

Robotisering

Voor de gemeente is van belang dat de beroepsbevolking krijgt met automatisering te maken. Het is goed die daar optimaal op voor te bereiden, bijvoorbeeld in het onderwijs. Maar ook in het bijscholen van medewerkers waarvan hun baan verandert door robotisering. Daarnaast kan de Deventer economie baat hebben bij de robotisering omdat de gemeente en de regio de technische industrie en kennis in huis heeft.

Spanningen tussen Nederlanders met een Westerse en niet-Westerse achtergrond

Er zijn vele mogelijke oorzaken die de spanningen tussen autochtonen en niet Westerse migranten kunnen vergroten, zoals bijvoorbeeld aanslagen en oorlogen die nieuwe vluchtelingen tot gevolg zullen hebben. Als mensen het idee hebben dat sprake is van oneerlijke concurrentie om werk of woonruimte kan dat ook tot meer spanningen leiden. De door het SCP genoemde 'balkanisering' van de samenleving, waarbij mensen steeds meer in 'bubbels' van groepen met een eigen visie op de realiteit leven, kan eveneens tot toenemende sociaal-culturele spanningen leiden.

In het verlengde hiervan speelt de krapte op de arbeidsmarkt die leidt tot het aantrekken van arbeidsmigranten. Het huisvesten hiervan is een grote opgave.

Een ander probleem is toename van criminaliteit door groepen die zich niets meer gelegen laten aan principes binnen onze rechtstaat.

De gemeenten heeft meerdere beleidsalternatieven als het gaat om spanningen tussen migranten en autochtonen. De gemeente kan proberen om actief de kloof tussen groepen te overbruggen. Ook kan de aanpak van de gemeente gericht zijn op handhaving en het in de gaten houden dat mensen niet radicaliseren.

Circulaire economie

Het begrip circulaire economie bestaat al enige tijd. De overheden willen Nederland in 2050 tot een circulaire economie maken. Maar daarmee is het nog niet gezegd dat er al veel circulaire productieketens zijn. De doorvertaling naar de praktijk begint te komen, maar de implementatie blijkt niet eenvoudig. Het PBL schat in dat op dit moment 4 tot 5% van de werkgelegenheid te relateren is aan circulair economische activiteiten, maar dat dit vooral activiteiten uit de traditionele, lineaire economie zijn.

De gemeente komt op tal van terreinen de circulaire economie tegen: het afvalbeleid, de deeleconomie, de bouw, de inrichting van de openbare ruimte en inkopen door de overheid. DE gemeente kan ervoor kiezen om actief mee te werken aan de realisering van een circulaire lokale economie. In de praktijk blijkt het echter nog niet zo eenvoudig te zijn om daarin als gemeente een rol met toegevoegde waarde te vervullen.

Tekorten op de arbeidsmarkt

Er zijn op dit moment tekorten op de arbeidsmarkt die aandacht van de overheid vergen. Er zijn goede redenen om te denken dat de tekorten groter worden. Hoeveel last we daarvan krijgen en de overheid daaraan moet doen is moeilijk te bepalen. De arbeidsmarkt heeft het karakter van een varkenscyclus kent: er komen tegenbewegingen door onder meer robotisering, arbeidsmigratie of loonsverhoging.

Overheden hebben beperkte mogelijkheden om tekorten op de arbeidsmarkt tegen te gaan aangezien deze gestuurd worden door de economische conjunctuur. Een van de mogelijkheden voor provincie en gemeenten is om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan een baan te helpen via afspraken met bedrijven en via (bij- of om-) scholing, een andere is om de regio aantrekkelijker te maken voor werkenden. Daarnaast kan worden geprobeerd de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren, onder meer door het aanbod van opleidingen op elkaar te laten sluiten. Met de aanwezigheid van de technische universiteit en verschillende hogescholen in de regio liggen hier kansen. De vraag is vervolgens wel hoe je afgestudeerde daarna in de regio houdt.

Obstakels

Het verdwijnen van de waarheid – fake news

Ondanks de groeiende digitale afhankelijkheid, stijgt het inzicht en de weerbaarheid van burgers ten opzichte van onbetrouwbare informatie niet even hard. De mediawijsheid van burgers blijft achter. Zo overschatten Nederlandse jongeren hun vermogen om de kwaliteit en betrouwbaarheid van online nieuwsberichten goed te beoordelen. De coronacrisis illustreert dat verschillende waarheden ontstaan in afgesloten 'bubbels'.

De gemeente kan burgers en bedrijven langs verschillende lijnen ondersteunen om technologisch burgerschap verder vorm te geven. Bijvoorbeeld door onder inwoners kennis te vergroten over het functioneren en de risico's van de (digitale) nieuwsvoorziening. Dit kan via het onderwijs, via programma's voor volwassenen die de schoolleeftijd voorbij zijn, en door het entameren van maatschappelijk debat. Dat kan bijvoorbeeld met bibliotheekbeleid. Maar ook door de voorwaarden in stand te houden voor een vitaal en geschakeerd medialandschap. De Nederlandse democratie heeft behoefte aan een divers palet aan onafhankelijke media, die zich houden aan de gebruikelijke professionele standaarden die een garantie vormen voor betrouwbaarheid en kwaliteit. Dat kan bijvoorbeeld door het ondersteunen van lokale en regionale media (online en offline).

Toegenomen complexiteit van de samenleving

Voor de gemeente is de complexiteit toegenomen met de decentralisatie van Rijkstaken naar lagere overheden en de gevolgen van de netwerksamenleving. De trend die is ingezet met het overdragen van de taken in het sociale domein naar gemeenten zet zich voort. De energietransitie en duurzaamheidsopgave voegen daar een nieuwe dimensie aan toe. Daarnaast speelt de implementatie van de Omgevingswet.

De complexiteit van de opgaven wordt versterkt door de (hoge) verwachtingen die inwoners hebben van de overheid en het toegenomen vermogen van inwoners om zelf zaken te organiseren. Dit laatste gaat ook gepaard met uitsluiting, ongelijkheid en inperking van de solidariteit. Er is in toenemende mate sprake van perspectiefongelijkheid.

Samen met een flexibelere arbeidsmarkt en toenemende onzekerheid over werk, inkomen, pensioen en zorg leidt dit bij belangrijke groepen inwoners tot onvrede over de maatschappij en de politiek. Voor gemeenten geldt daarnaast dat zij, naast een grotere rol in de aanpak van ingewikkelde maatschappelijke problemen, financiële vraagstukken hebben. Dit vergroot de complexiteit van de opdracht voor het lokaal bestuur. De complexiteit uit zich ook in het grote aantal partijen op verschillende niveaus waarmee de overheid moet samenwerken.

Maatschappelijke polarisatie

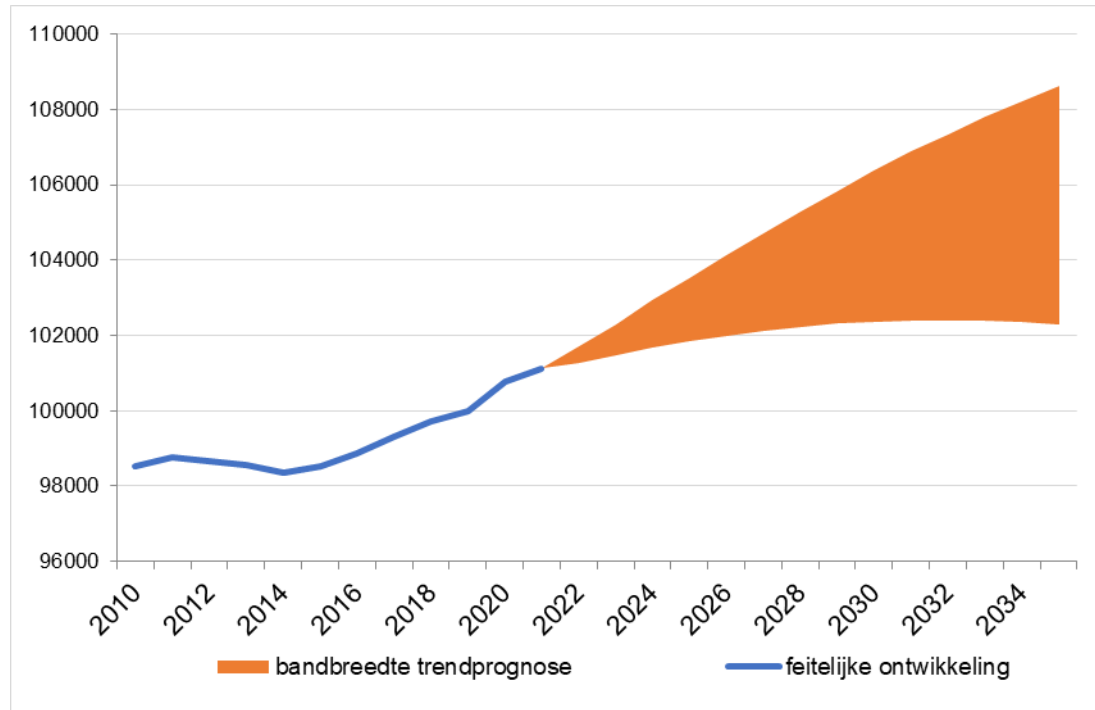
De gemeente krijgt te maken met steeds meer gepolariseerde meningen onder inwoners en meer schuring tussen bevolkingsgroepen. Bestuurders, volksvertegenwoordigers en ambtenaren treden op als 'geweten', verbinder en als procesbegeleider bij de discussie tussen bevolkingsgroepen. De gemeente kan investeren in democratische gemeenschapsvorming, in lessen over democratie en rechtstaat of nieuwe vormen van leiderschap.

Bijlage 8 Samenvatting Trendrapport Gemeente Deventer 2022

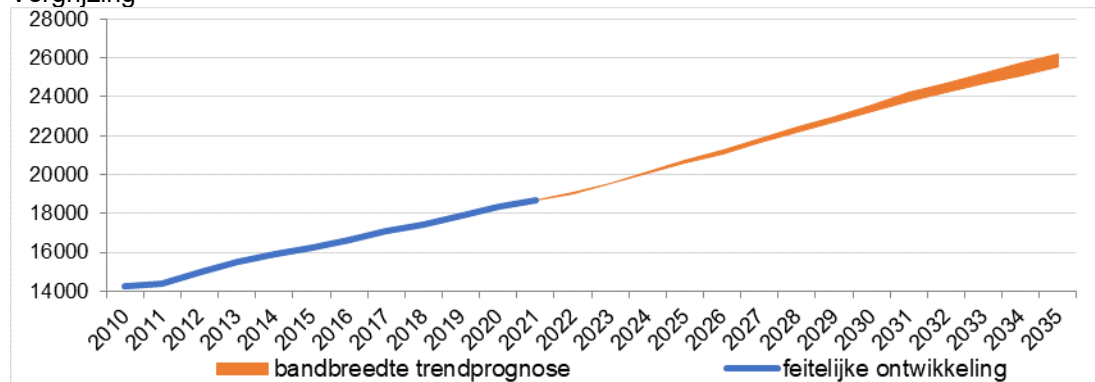
1 Demografie

De bevolking van Deventer groeit. Het is echter onzeker hoelang deze groei aan zal houden. In het sterkste groeiscenario heeft Deventer in 2035 109.000 inwoners. Waar meer duidelijkheid over is, is de vergrijzing. De bevolking wordt ouder.

Inwonersaantal

Vergrijzing

2 Veiligheid

2.1 Traditionele criminaliteit

In Deventer zien we een dalende trend van 'traditionele' criminaliteit. De misdaad die hieronder valt is gedaald van 922 in misdrijven 2020 naar 841 in 2021. Een daling van 9%. De daling geldt niet voor alle 'traditionele' misdrijven. Een toename was zichtbaar bij inbraak in woningen, zakkenrollerij en geweld.

Er zijn geen aanwijzingen dat traditionele criminaliteit of verharding van criminaliteit toe zal nemen.

2.2 Ondernijning

Het besef is gegroeid dat ondernijning een groot maatschappelijk probleem is. De urgentie voor de aanpak ervan neemt toe. Dit vergt een langjarige aanpak en lange adem, waarbij ingezet wordt op het terugdringen van de internationale rol van Nederland op de drugsmarkt, het versterken van de strafrechtketen, maar ook op een sociaal-preventieve aanpak en het wegnemen van de voedingsbodem voor ondernijning in de samenleving.

Het thema ondernijning is in 2018 al gesignaleerd. Over dit thema zijn geen actuele cijfers en/of indicatoren beschikbaar.

3 Duurzaamheid

3.1 Energie

Voor Deventer kunnen de doelen in het Klimaatakkoord als volgt worden vertaald:

- In 2030 zijn 10.000 woningen verduurzaamd en aardgasvrij;
- Voor de opwek van duurzame elektriciteit maakt Deventer onderdeel uit van de regio West-Overijssel en draagt bij aan het realiseren van de opgave die door het Rijk in het kader van de Regionale Energiestrategie wordt opgelegd. In de RES is ook voor Deventer een kwantitatieve doelstelling vastgelegd;
- Er is een energieplan opgesteld dat alle doelstellingen vertaalt in maatregelen. Afgelopen twee jaar is een aantal ontwikkelingen in gang gezet die een stevig fundament leggen onder dit Energieplan. Twee belangrijke daarvan zijn:
  - het project Fossielvrij en Betaalbaar Wonen (FBW) waarin woningcorporaties, netbeheerders en de gemeente samenwerken met het oog op verduurzaming van het corporatiebezit;
  - een aantal grote projecten, zoals aanleg Slim Warmtenet in Zandweerd en aanleg Biogasleiding van Oxe naar Kloosterlanden en bedrijventerrein A1.

Verduurzaming en de energietransitie vormen de ruimtelijke opgave voor de komende jaren. Denk hierbij aan windmolens, zonnepanelen, vergroening, (snel)fietspaden en circulaire bouw. Deze opgave ligt vooral op lokaal niveau. De nieuwe omgevingswet biedt de mogelijkheid om eigen lokale normen te stellen en om initiatiefnemers te verbinden met belanghebbenden.

3.2 Landbouw

Trends van de afgelopen decennia zijn een afname van het aantal bedrijven en schaalvergroting. Het agrarisch areaal neemt nauwelijks af. Er is ook sprake van verbreding van bedrijfsactiviteiten. Deze trends zullen tot 2040 doorgaan.

De grote onzekerheid daarbij is de invloed van de stikstofaanpak. Leidt dat tot verdere vermindering van het aantal bedrijven én totale agrarische areaal? Of neemt ook het totale landbouwareaal af?

3.3 Klimaatadaptatie

Klimaatadaptatie, aanpassen aan klimaatverandering, is het proces waardoor samenlevingen de kwetsbaarheid voor klimaatverandering verminderen of juist profiteren van de kansen van een veranderend klimaat.

Er is wetenschappelijke consensus dat het klimaat verandert. Welke gevolgen dat heeft voor Deventer is onzeker. Wel geeft een financiële prognose aan dat de schade als gevolg van klimaatverandering tot 2050 oploopt tot een ordegrrootte van enkele honderden miljoenen euro's.

Het is in ieder geval verstandig en urgent om bij de inrichting van de stad rekening te houden met meer neerslag, droogte en hitte.

3.4 Biodiversiteit

De trend van een afnemende soortenrijkdom blijft actueel. Vier jaar geleden was er over de gehele linie al sprake van een afname van de biodiversiteit en was er een daling van het aantal plant- en diersoorten waarneembaar. Maar daarnaast is er, met name door aangepast maaibeheer, op sommige plekken ook sprake van voorzichtig herstel.

4 Digitalisering

Digitalisering is een veelomvattend proces. In veel opzichten is de digitalisering allang gerealiseerd in onze maatschappij. In de toekomst zullen echter nog veel meer technologische mogelijkheden ontstaan. Er zullen daarom steeds fundamentele discussies gevoerd moeten worden over wat we met digitalisering willen bewerkstelligen.

In het strategisch informatieplan Deventer 2020 - 2023 is rekening gehouden met vier externe ontwikkelingen die op ons als gemeente afkomen:

- Meer technologische ontwikkelingen, die elkaar steeds sneller opvolgen. Dit heeft grote impact op de maatschappij en daarmee ook op de gemeente. Om voorbereid te zijn moeten we begrijpen wat de kansen en de gevaren van deze ontwikkelingen zijn.
- Vergrijzing en ontgroening: door meer ouderen en steeds minder jongeren ontstaat er krapte op de arbeidsmarkt. Digitalisering en verschuiving van activiteiten kan een deel van deze krapte oplossen.
- De participatie samenleving: initiatieven komen steeds meer bij inwoners te liggen en de inwoners beschikken over alle benodigde informatie – alle informatie is immers op internet te vinden - en hebben verstand van zaken. Ze verwachten met de gemeente op gelijke voet te kunnen samenwerken, zowel in de digitale wereld als face to face.
- Data wordt steeds belangrijker. Onze samenleving verwacht dat we onze data beschikbaar stellen en dat we data gebruiken bij het onderbouwen van onze besluiten.

Technologische ontwikkelingen zorgen ervoor dat de fysieke, digitale en menselijke werelden samen komen. Dat heeft consequenties voor de manier waarop we met informatie om moeten gaan. Er is steeds meer informatie. Deze informatie kan steeds sneller worden uitgewisseld en verwerkt en is voor steeds meer mensen en apparaten beschikbaar. Deze trend zal naar verwachting de komende tijd urgent zijn. Ook de robotisering is in sommige sectoren al diep doorgedrongen, maar sommige ontwikkelingen op dit vlak staan daarentegen nog aan het begin van hun ontwikkeling. Zo lijken de snelheid waarmee automatisch rijden en het gebruik van 3D-printers worden gerealiseerd, nog te worden onderschat.

Vanwege de steeds toenemende snelheid van technologische ontwikkelingen is het moeilijk voorspelbaar wat de gevolgen ervan zullen zijn voor Deventer. Laat staan dat we weten hoe we daar als gemeente op moeten of kunnen anticiperen.

5 Economie

5.1 Winkels en kantoren

De landelijke trend is een afname van winkel- en kantorenoppervlakte. In Deventer is met name op gebied van winkels een andere trend zichtbaar. Er is relatief weinig leegstand. Klaarblijkelijk is de aantrekkingskracht van Deventer sterker dan van omringende steden en dorpen. Investeren in de binnenstad blijkt te lonen en dat zal de komende tien jaar naar verwachting niet anders zijn.

5.2 Arbeidsmarkt en economische structuur

Huidige tekorten op de arbeidsmarkt, met name in de sectoren agrarisch, ICT en techniek, zullen de komende decennia met name voor ICT, techniek en zorg, groter worden. Beschikbaarheid van personeel is voor een bedrijven een belangrijk criterium om zich ergens te vestigen.

Daarnaast groeit de variatie in de ontwikkeling van het aantal banen. De verwachting is gunstig voor steden met een grote industriële sector, veel zakelijke dienstverlening, specialisatie in dienstensector en een belangrijke zorgsector.

Deventer behoort tot de middenmoot van de G-32 gemeenten als het gaat om banenontwikkeling. De positie van de laagopgeleide beroepsbevolking in Deventer is het minst gunstig; het werkloosheidspercentage onder hen is het hoogst en ligt bovendien hoger dan het landelijk percentage.

6 Wonen

De woningmarkt staat volop in de belangstelling. Hoe zorgen we ervoor er voldoende (betaalbaar) aanbod van woningen (nieuwbouw en bestaande bouw) is? Hoe zorgen we voor een goed functioneren van de woningmarkt (doorstroming, doelgroepen)?

De meeste G32-steden hebben groeiende bevolking en achterblijvende woningbouwproductie. Sterk wijzigende bevolkings- en huishoudenssamenstelling leidt tot vraag welke woningen waar nodig zijn in de toekomst.

Het aantal huishoudens zal toenemen. Dit wordt bijna volledig verklaard door de toename van het aantal (oudere) alleenwonenden. De Deventer woningmarkt wordt krappere. Twee derde van de woningvoorraad bestaat uit eengezinswoningen.

Het vraagstuk van wonen is belegd in het traject Wonen en Voorzieningen.

7 Mobiliteit

Bereikbaarheid wordt belangrijker, door geografische opschaling, het pendelen naar werk vanuit de woonplaats en toenemende verkeersbewegingen vanuit andere motieven. Minder snel dan in het verleden blijft het aantal auto's en het aantal afgelegde kilometers toenemen. Ook het treinverkeer blijft toenemen, net als de fietsbewegingen.

Het autobezit neemt nog steeds licht toe in Deventer. Het aantal in- en uitstappende treinreizigers op station Deventer neemt toe. Elektrisch vervoer is ook in Deventer aan een opmars bezig.

8 Inclusieve gemeente

8.1 Zorg

Sinds de decentralisaties in 2015 is door gemeente de beweging gemaakt naar de juiste zorg op de juiste plek. De actuele accenten in het verbeteren van de verzorgingsstaat zijn onder meer: meer aandacht voor het voorveld van de Wmo, preventie, samenwerking in de wijk en sociale veerkracht.

Het aantal mensen van tachtig jaar of ouder stijgt de komende decennia sterk en dat zal gepaard gaan met een eveneens sterke groei van het aantal ouderen die goede zorg, welzijn, ondersteuning en woningen nodig hebben in wijk, buurt en kern.

8.2 Groeiende kansenongelijkheid

Op vele terreinen is de toenemende kansenongelijkheid zichtbaar, zeker ook wat betreft gezondheid, levensverwachting en gezonde levensjaren. Inwoners met een lage sociaaleconomische status (SES) leven ten opzichte van de inwoners met een hoge sociaaleconomische status gemiddeld acht jaar korter en maar liefst vijftien jaar minder in goed ervaren gezondheid. Daarbij is de groep lage SES ook nog eens bovengemiddeld geraakt door de coronacrisis.

Toenemende ongelijkheid is op vele terreinen zichtbaar: op de woningmarkt, in het onderwijs, op de arbeidsmarkt, in koopkracht (problematische schulden, armoede) en in gezondheid, levensverwachting en armoede.

In Deventer zet groeiende ongelijkheid door, vergelijkbaar met het landelijke beeld. De coronapandemie heeft een deel van deze ongelijkheid in de samenleving zichtbaarder gemaakt. Als

basis in beleid komt steeds nadrukkelijker de focus op 'gezond opgroeien' te liggen. Vanuit de visie dat als kansen gelijk zijn, er sprake zal zijn van minder ongelijkheid en meer sociale cohesie.

Bijlage 9 Visie Maastricht=Deventer 2040

Onderstaande visie zou de visie van Deventer kunnen zijn. Het opstellen heeft niet veel meer dan een uur gekost. Het is namelijk de recent vastgestelde visie van Maastricht, waarin uitsluitend de namen zijn veranderd. Een visie die tot stand is gekomen na een zeer uitgebreide maatschappelijke dialoog. Is dit iets wat wij als Deventer zoeken?

B9.1 Waar willen we naartoe?

Deventer wil in 2040 een gezonde stad zijn waar welvaart en welzijn met elkaar in balans zijn. Een stad met een vitale samenleving, een krachtige economie, een aantrekkelijke leefomgeving en levendige cultuur. In een gezonde stad wordt samengewerkt, want iedereen heeft elkaar nodig. Dat is een forse ambitie vanuit de urgentie dat de stad écht socialer, saamhoriger, veiliger, inclusiever, groener, innovatiever, fitter en dus gezonder moet worden. Dat willen we aanpakken door middel van zes verbindende thema's te weten: inclusieve stad, woonstad, kennisstad, ontmoetingsstad, groene stad en netwerkstad. Onderstaand worden deze verbindende thema's nader uitgewerkt en ontstaat het toekomstbeeld voor de stad die we in 2040 willen zijn

B9.1.1 De inclusieve stad Deventer

De inclusieve stad vraagt om kansen voor elke Deventenaar, met daarin een cruciale rol voor het onderwijs. De aanpak van de 'mismatch' tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en de verhoogde arbeidsparticipatie maken dat iedereen meetelt en meedoet in de samenleving. Deventer vergrijsst, maar verjongt tegelijkertijd. Betaalbare, levensloopbestendige woningen in verschillende buurten zorgen voor een gezonde mix van leeftijden en levensstijlen. De laatste fysieke barrières, zoals de spoorzone, worden geslecht. Deventer is een compacte stad met aandacht voor veiligheid en leefbaarheid van de inwoners, waar woonbuurten verbonden zijn met voorzieningen en ontmoetingsplekken via veilige, gezonde fiets-, loop- en ov-verbindingen. Daardoor kunnen we ons richten op 'minder maar beter', met aantrekkelijke levensvatbare wijkcentra die letterlijk voor iedereen bereikbaar zijn met een aanbod op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, sport-, cultuur- en winkelvoorzieningen. In 2040 draagt iedereen eraan bij om onze stad vorm en inhoud te geven. Dat doet iedereen door zijn of haar talenten en kwaliteiten te benutten. Onze samenleving is niet statisch, maar juist voortdurend in beweging. We gunnen elkaar de ruimte en helpen elkaar bij het bereiken van onze doelen. We zijn een Sallandse én een internationale stad, waarin mensen van verschillende culturen zich thuis voelen.

Deventer weet zich van andere steden te onderscheiden als een stad met een hoge kwaliteit van leven, wonen en ontspannen. Mensen komen er graag en de sfeer is goed. In 2040 spelen onze **buurten en wijken** een belangrijke rol bij het tegengaan van tweedeling. Door een goede mix van voorzieningen en woningen voor verschillende doelgroepen, leefstijlen en leeftijden is de veerkracht versterkt. De binnenstad en sociaal kwetsbare buurten krijgen daarbij extra aandacht.

We werken gericht aan een stad die **veilig en leefbaar** is voor iedereen. Sociale, culturele, economische en fysieke aspecten worden in samenhang aangepakt. Ook het versterken van de weerbaarheid vinden we belangrijk. Onze werkwijze is hierop aangepast en heeft er mede toe geleid dat de sociale cohesie in wijken en buurten is toegenomen en inwoners alert zijn op, en weerbaar tegen, ondermijning. Theoretisch of praktisch opgeleid, in 2040 hebben jongeren goede mogelijkheden om zich in Deventer en de omliggende regio te ontplooiën.

Deventer blijft regionaal onderscheidend voor wat betreft stedelijk **wonen**. Niet alleen omdat dit voorziet in een behoefte, maar ook omdat Deventer een compacte stad is en ruimte voor nieuwbouw beperkt. Dat betekent dat het optimaliseren van het gebruik van de bestaande woningvoorraad en het herbestemmen van niet-woongebouwen voorop staat. Nieuwbouw is vooral aan de orde als niet op andere wijze aan de vraag kan worden voldaan of als dit een bijdrage levert aan de gewenste doorstroming.

Cultuur verbindt: ons rijk en divers cultuuraanbod is van grote betekenis voor de vitaliteit en levendigheid van Deventer. Dit aanbod is afgestemd op inwoners, bezoekers en op verschillende doelgroepen. Cultuurbeleving vindt niet alleen plaats op de officiële podia en op de Brink en het Grote Kerkhof maar ook op onverwachte plaatsen in de stad.

Geïnspireerd door het concept **positieve gezondheid** besteden we in Deventer in 2040 veel aandacht aan een actieve gezonde leefstijl. Deventenaren van alle leeftijden en alle doelgroepen bewegen en sporten meer. Dit bevordert ook ontmoeting voor iedereen.

Samen- en zelfredzaamheid is in Deventer het uitgangspunt van onze zorg en ondersteuning. Dit maakt mogelijk dat mensen zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun leven. We hebben aandacht voor sociale kwetsbaarheid en eenzaamheid. Technologische ontwikkelingen en digitalisering maken het mogelijk om meer aandacht aan preventie te besteden

B9.1.2 De woonstad Deventer

De woonstad Deventer is in 2040 een stad waar iedereen zich thuis kan voelen. Inwoners van Deventer hebben verschillende woonwensen en woonbehoeftes. Deventer wil een stad zijn met een diversiteit aan passende woon- en leefomgevingen voor alle doelgroepen, variërend van wonen te midden van stedelijke hectiek tot wonen in het groen. Deventer is een stad die zich kenmerkt door een mix van woonsferen en van levendigheid. Er is een betere balans tot stand gebracht tussen de woningvraag en het woningaanbod. Dit vraagt om betaalbare woningen voor iedereen. Leefbaarheid en veiligheid staan hoog in ons vaandel. Deventer is een stad met vitale en gemengde wijken en voldoende diverse en hoogwaardige voorzieningen die aansluiten op de behoeftes van onze inwoners en gebruikers van deze voorzieningen. Met de mogelijkheden die de gemeente heeft willen we in Deventer alle doelgroepen een passend thuis bieden. We streven naar kansgelijkheid. Passende huisvesting en een toekomstbestendige woningvoorraad dragen bij aan het welzijn van de inwoners van Deventer. Zowel voor de huidige als de nieuwe inwoners, jong en oud, kansrijk en kwetsbaar, tijdelijk en vast, huurders en kopers, starters en doorstromers

Samenwerking met verschillende partijen - o.a. (huurders)belangengroepen, particuliere verhuurders, corporaties, ontwikkelende partijen, maatschappelijke instellingen en kennisinstellingen - is daarbij essentieel. Het realiseren van voldoende en passende woningen is immers waar het om draait. Met woningcorporaties worden bijvoorbeeld meerjarige prestatieafspraken over verschillende thema's gemaakt en met andere marktpartijen wordt de samenwerking per project ingevuld. Samen met de onderwijs- en kennisinstellingen zetten we ons in voor voldoende woongelegenheden voor studenten. Woningbouwinitiatieven worden in samenspraak met bewoners ontwikkeld en er wordt ruimte gegeven voor initiatieven vanuit bewoners. De gemeente en haar samenwerkingspartners kunnen niet alles zelf. Daarom zullen wij ons blijven inzetten op passende regelgeving en financiën om de opgave van Deventer woonstad waar te kunnen maken. Ruimte in regelgeving en passende financiële ondersteuning door het rijk zijn essentieel voor het realiseren van onze doelen. Voor zover de beperkingen of mogelijkheden buiten de directe invloedssfeer van het gemeentelijk (woon)beleid liggen, blijven we als gemeente - in goede samenwerking met woningcorporaties, kennisinstellingen en de regio – dan ook maximaal inzetten op medewerking, regelgeving en financiering vanuit het rijk om deze opgave waar te maken. Met zijn flexibele karakter geeft de woonprogrammering ruimte aan de behoefte van zowel huidige als nieuwe inwoners en draagt bij aan behoud en versterking van de aantrekkelijkheid van Deventer als woonstad en aan vitale en leefbare wijken. Zo blijft Deventer flexibel om in te spelen op nieuwe, nu nog onbekende ontwikkelingen.

Er is in 2040 sprake van een **dynamische woningmarkt met voldoende mogelijkheden voor doorstroming**. Dit draagt bij aan de aantrekkelijkheid van Deventer en het vestigingsklimaat voor bedrijvigheid in onze stad. Bouwen voor de doorstroming is belangrijk omdat dat ervoor zorgt dat woningen in de bestaande woningvoorraad vrijkomen. En door meer betaalbare starterswoningen zorgen we voor meer doorstroming uit de kamervoorraad en worden afgestudeerden behouden voor de stad, hetgeen bijdraagt aan een goed vestigingsklimaat voor bedrijven.

Duurzaam ruimtegebruik staat bij het invullen van de woonopgave voorop. In 2040 is het gebruik van de bestaande woningen en het herbestemmen van gebouwen geoptimaliseerd. Alternatieve energiebronnen worden grootschalig ingezet en er zijn grote stappen gezet in de richting van een volledig circulaire bouweconomie. Langer thuis wonen is de wens van veel van onze oudere inwoners

en daarom onderdeel van ons beleid. Bij de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad wordt in alle buurten rekening gehouden met sociaaleconomische vraagstukken waaronder betaalbaarheid en spreiding van kwetsbare groepen.

Woonruimteverdeling en herbestemming staan voorop bij het voorzien in de woningbehoefte, maar **nieuwbouw** kan niet worden gemist omdat alleen dan volledig aan de vraag kan worden voldaan en de gewenste doorstroming in de bestaande woningvoorraad kan worden behaald. Energieneutraal bouwen en woningen die energie produceren zijn de norm.

Nieuwbouw is gericht op wensen en behoeften van zowel doorstromers als starters, complementaire woonproducten en **vernieuwend woonvormen** zoals bijvoorbeeld groepswonen voor ouderen en collectief particulier opdrachtgeverschap. Gemeentelijke regelgeving, bijvoorbeeld via een lokale verordening betaalbare woningbouw is een nuttig hulpmiddel gebleken om betaalbaarheid te bevorderen. Verdergaande vergrijzing, het langer zelfstandig wonen van ouderen, mensen die zorg en/of ondersteuning nodig hebben, specifieke groepen zorgvragers, de komst van nieuwe doelgroepen, meer inkomensonzekerheid en een grotere druk op de betaalbaarheid leiden niet alleen tot een behoefte aan meer woningen, maar vooral aan andere woningen zoals bijvoorbeeld levensloopbestendige en woonzorgwoningen. In 2040 is er balans tussen de vraag naar en het aanbod van levensloopbestendige woningen. Daarbij zijn er ook voldoende mogelijkheden voor ouderen om binnen de eigen woonbuurt door te stromen. Primair gaat het dan om de **betaalbaarheid, toegankelijkheid en arrangementen met zorg- en dienstverlening**. Daarnaast, of om dit te bereiken, zijn ook maatregelen buiten de woonsfeer noodzakelijk: meer inkomenszekerheid en passende werkgelegenheid.

Een gezonde stad bestaat uit **vitale en sterke wijken en buurten** waar de veiligheid en leefbaarheid op peil is. In 2040 willen we een sociaal en ruimtelijk ongedeelde stad met veerkrachtige wijken en buurten zijn. Deze worden gebiedsgericht aangepakt door een integraal afgestemde inzet van nieuwbouw, woningverbetering en woonruimteverdeling. Het beter spreiden van de nieuwbouw van sociale huurwoningen over alle buurten van de stad is daarvoor een voorwaarde. Bereikbaarheid en mobiliteit spelen daarin ook een belangrijke rol. Voetgangers, het openbaar vervoer, de fiets en de fiets krijgen prioriteit boven de auto. De woonfunctie van de binnenstad hebben we in 2040 verder versterkt bijvoorbeeld door herbestemming van niet woongebouwen en het tegengaan van speculatie door regulering van opkoop door beleggers van woningen. Ook blijven we inzetten op meer en een meer divers woningaanbod voor verschillende doelgroepen en het inzetten op een goede balans tussen de voorzieningen voor diegenen die in de stad wonen en werken en voorzieningen gericht op bezoekers. Het terughoudend omgaan met splitsen en omzetten van bestaande woningen en vooral inzetten op grootschalige studentenhuisvesting draagt bij aan de verdere volwassenwording van Deventer als studentenstad en aan een goede balans tussen tijdelijke en meer permanente bewoners in bestaande (woon-)buurten.

Voor sterke en vitale wijken is balans in **woonruimteverdeling** van belang. Het slim combineren van woningonderhoud, woningverbetering en verduurzaming biedt kansen, zowel op het vlak van het proces als de techniek en de financiering. Spreiding van doelgroepen door gerichte nieuwbouw, woningaanpassing en/of woonruimteverdeling draagt bij aan de vitaliteit van buurten en wijken en versterkt de sociale cohesie in Deventer. Als onderdeel van een gebiedsgerichte benadering kan dit bijdragen aan een meer evenwichtige samenstelling van woningen en inwoners.

Voor het bereiken van een gezonde stad is ook de **balans houden tussen verdichten en vergroenen** cruciaal. Daar waar Deventer groeit door te verdichten – we zijn en blijven een compacte stad – blijft onze stad leefbaar door voldoende groen. Niet alleen voor beleving en recreatie, maar ook om mogelijkheden te bieden die helpen de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan (klimaatadaptatie).

Alleen door **goede regionale samenwerking** kunnen we in 2040 een compleet palet aan woonmilieus bieden binnen een aantrekkelijke leefomgeving. Ook dat is belangrijk voor de aantrekkelijkheid van Deventer als woonstad. Samenwerking en goede verbindingen via openbaar vervoer met de gemeenten in de regio zijn dus essentieel om ons doel van een goede woonstad te verwezenlijken.

B9.1.3 De kennisstad Deventer

De kennisstad laat zien dat Deventer niet alleen talent weet aan te trekken, maar ook vast te houden. Deventer is een stad waar veranderingen beginnen en doorgroeien, waar innovatie plaatsvindt en mensen initiatief nemen. De mondiale 'war on talent' maakt dat het principe 'mens volgt werk' al lang is omgedraaid: bedrijven vestigen zich daar waar de werknemers zijn. Bevolkingsgroei is geen doel op zichzelf, het stoppen van de braindrain wel. Deventer weet steeds beter mensen te binden die onze universiteitsstad en innovatieve maatstad mee vormgeven. Groei die daar het gevolg van is faciliteren we op een gezonde manier. Onderwijs en onderzoek vinden in Deventer de ruimte en het klimaat om kwalitatief verder te groeien en, waar mogelijk, onderling samen te werken aan baanbrekende producten, presentaties en innovaties. We gaan op een creatieve en innovatieve manier om met de kansen en ontwikkelingen die zich voordoen. In 2040 brengen we kennis- en maakindustrie steeds beter bijeen. Dit draagt bij aan nieuwe kennis- en samenwerkingsvormen en duurzamere verdienmodellen. De diverse campussen, zoals De Kien, De Gasfabriek en S-park, en ook onze onderwijs-, onderzoeks- en kennisinstellingen spelen hierin een centrale rol.

We werken aan een circulaire economie, waarbij het denken en werken in kringlopen en duurzame ketens centraal staan. Digitalisering en de energie en duurzaamheidstransities hebben nieuwe impulsen gegeven aan de lokale en regionale economie en arbeidsmarkt. De genoemde campussen zijn in 2040 tot bloei gekomen als dé plek waar wordt gewerkt aan gezondheid gerelateerde innovatie en is bovendien getransformeerd tot een aantrekkelijk werk- en verblijfflocatie voor zowel grote organisaties als ook kleinere startups. Naast economische effecten hebben het benutten van de opgedane kennis (valorisatie) en praktische toepassing van onderzoek ook steeds vaker een maatschappelijk effect. Zo leveren zij een bijdrage aan innovatie die bruikbaar is voor de inwoners en de publieke gezondheid. Mensen, bedrijven, ondernemers, creatieve makers, onderwijs- en kennisinstellingen en andere organisaties zoeken samen met de gemeente naar oplossingen voor de vraagstukken die zich aandienen. Inwoners en ondernemers zijn gemotiveerd om maatschappelijke impact te creëren. Hierbij hoort een lokale overheid die innovatieve initiatieven uit markt en samenleving stimuleert en omarmt. Voor de toekomstbestendigheid van onze stad en regio is het aantrekken en vasthouden van jongvolwassenen, kenniswerkers, studenten, arbeidsmigranten en creatieve makers van levensbelang voor de vitaliteit van de werkgelegenheid, bedrijven en kennisinstellingen.

B9.1.4 De ontmoetingsstad Deventer

De ontmoetingsstad gaat over de stad die voelt als een plein dat een warm en veilig welkom biedt aan iedereen die wil genieten van zijn schoonheid en dynamiek. Er is een gezonde balans tussen inwoners en bezoekers, die samen genieten van cultuur, horeca, winkels en de monumenten. Ze zorgen voor een duurzame ontwikkeling van de ontmoetingsstad. Iedereen is welkom, maar kwaliteit gaat boven kwantiteit en door bezoekmotieven toe te voegen is het aandeel verblijfgasten substantieel toegenomen ten opzichte van het dagtoerisme. Ontmoeting geeft ruimte aan verbinding en is cruciaal voor onze samenleving. Niet alleen voor mensen die elkaar al kennen, maar ook voor nieuwe en onverwachte kansen. In 2040 heeft Deventer zich verder ontwikkeld als ontmoetingsstad. We hebben een goede balans bereikt tussen levendigheid en leefbaarheid, tussen inwoners en bezoekers.

Technologie is onlosmakelijk verbonden met het dagelijks leven in de stad. Onlineverbindingen en toepassingen maken het mogelijk om ons leven aangenamer te maken. Natuurlijk spelen ook in Deventer de social media een belangrijke rol bij vorming van bubbels van gelijkgestemden. Tegelijkertijd kan digitalisering ook zorgen voor ethische dilemma's en leiden tot kloofvorming of kinderen die minder buiten spelen. Daarom zijn fysieke ontmoeting, bewegen, cultuur maken en deze beleven nodig om mensen bij elkaar te brengen en onderling contact en dialoog te stimuleren. Dit draagt tevens bij aan het voorkomen van eenzaamheid en isolement en het bevorderen van de veiligheidsbeleving. Cultuur en cultureel erfgoed zijn niet alleen een visitekaartje van onze stad en daarmee een cruciaal onderdeel voor een aantrekkelijk ontmoetings- en vestigingsklimaat. Met de vele culturele organisaties, kunstvakopleidingen en creatieve industrie vormt het ook een economische sector die steeds belangrijker wordt. In onze stad hebben we een aantal bijzonder

aantrekkelijke ontmoetingsplekken die ons economisch sterk maken. De Kien en de omgeving rond het station hebben zich ontwikkeld en zijn tot bloei gekomen. Op deze plekken hebben zich veel nieuwe bedrijven, onderwijsinstellingen en regionale voorzieningen gevestigd en er is sprake van een aantrekkelijke en levendige werk- en leefomgeving.

We hebben meer contact gekregen met de **IJssel**. De oevers, die toch al worden aangepakt in het kader van de hoogwaterveiligheid, zijn uitnodigende wandelroutes en bruisende ontmoetingsplekken geworden. Broedplaatsen, ateliers en vrijplaatsen bieden ruimte aan sociaal-maatschappelijke, culturele en economische initiatieven die de stedelijke dynamiek versterken. In buurten dragen wijkcentra bij aan de levendigheid die nodig is om een aantrekkelijk vestigings- en leefklimaat te blijven bieden aan inwoners en bedrijven.

Onze **binnenstad** heeft een ontwikkeling doorgemaakt. Het gastvrije karakter is gebleven en de monumentale binnenstad blijft een magneet voor inwoners en bezoekers. We scheppen ruimte voor de eigen inwoners om de stad te blijven omarmen. Door slim gebruik te maken van technologie en nieuwe concepten te ontwikkelen, zijn ondernemers erin geslaagd om een grote slag te maken van de koopeconomie naar de belevingseconomie. Dat heeft geleid tot meer functiemenging in de winkelstraten: naast traditionele winkels wordt het straatbeeld meer divers gekleurd met allerlei nieuwe invullingen en mengvormen op het gebied van horeca, cultuur, evenementen, maakindustrie, wonen en studeerplekken. Door de vitaliteit die dit uitstraalt willen mensen onze stad blijven bewonen en bezoeken. In 2040 kenmerkt Deventer zich door diversiteit. Niet alleen voor wat betreft plekken voor ontmoeting, maar ook voor wat betreft mensen die elkaar ontmoeten. De aanwezigheid van een groot aantal organisaties, bedrijven en instellingen op het gebied van onderzoek, onderwijs, cultuur, gezondheid, maakindustrie draagt hieraan bij. Mensen en hun onderlinge interacties maken nieuwe initiatieven en activiteiten mogelijk en dragen zo bij aan een gezonde stad.

B9.1.5 De groene stad Deventer

De groene stad zorgt voor schone lucht en een **robuuste stadsnatuur** die goed verbonden is met het magnifieke ommeland. Deventer is verrijkt en verbonden met groen en water, waardoor temperatuur en hoogwaterstanden worden getemperd. Hete pleinen zijn boomrijke, verkoelende ontmoetingsplekken, steeds meer parkeerplaatsen worden perken en er zijn wandelroutes ontstaan met verblijfsplekken langs de verbrede IJssel, die wordt omarmd en niet meer de rug toegekeerd. De stad nodigt uit tot bewegen en ontmoeten. Met gezonde inwoners die goed voor zichzelf en elkaar zorgen. Een groene stad die hard op weg is om klimaatneutraal te worden, met verkeer dat geen CO₂-uitstoot meer kent. Deventenaren en bezoekers genieten van het groen in de stad en waarderen de natuur rondom Deventer.

Het is vanzelfsprekend geworden om in Deventer de aanwezigheid van **flora en fauna** te stimuleren op de plekken waar dat kan. Mensen doen mee in eigen tuin, organisaties en bedrijven doen mee op daken en eigen terrein en de gemeente doet mee in de openbare ruimte. Zeker sinds de coronacrisis hebben we geleerd hoe belangrijk een groene openbare ruimte is en hoe deze bijdraagt aan onze gezondheid en welbevinden. Mensen zijn veel meer in de buitenlucht gaan bewegen, met name door te wandelen en te fietsen in de stad en regio. Parken en lommerrijke pleinen zijn populair en worden door alle bevolkings- en leeftijdsgroepen gebruikt als ontmoetings- en recreatieplek.

In Deventer is de leefomgeving schoner geworden. Inwoners en bezoekers maken **minder gebruik van de auto**. Verkeer kent geen CO₂-uitstoot meer en bezoekers komen het liefst met het openbaar vervoer naar Deventer. Mensen die de auto pakken, parkeren deze op een P&R- of P&W-locatie. Onze bedrijven en industrieën zijn schoner gaan produceren. Daarnaast zijn we zuinig op onze natuur en groengebieden en zorgt circulair grondstoffengebruik ervoor dat we zwerfafval onder de knie hebben gekregen.

Mede vanwege de wettelijke doelstellingen is de **energie- en duurzaamheidstransitie** een motor voor verandering en vernieuwing gebleken. In 2040 heeft Deventer belangrijke mijlpalen behaald in het worden van een duurzame en klimaat neutrale stad. Dat geldt voor de gemeentelijke organisatie al in 2030. De regionale energiestrategie heeft ertoe geleid dat in Deventer woningen en andere gebouwen veel energiezuiniger zijn. We koppelen vraagstukken rondom de energietransitie aan

sociale en economische vraagstukken en ambities. Zo zijn veel sociale woningen als eerste verduurzaamd, waardoor juist voor de gemiddeld meer kwetsbare doelgroepen de energierekening is gedaald en het wooncomfort gestegen. Dit heeft een directe bijdrage geleverd aan het bestrijden van armoede en het verbeteren van gezondheid en welzijn.

Ook zijn er diverse plekken in de stad waar **duurzame energie** wordt opgewekt. Dat gebeurt veelal door zonnepanelen, die we zoveel mogelijk in het bebouwde, stedelijke gebied van Deventer hebben gefaciliteerd. Er zijn diverse maatregelen genomen om ons beter voor te bereiden op extreme weersomstandigheden.

Ook daarom is onze leefomgeving veel groener geworden en beter aangepast aan **hittestress en hoosbuien**. We nemen maatregelen om ruimte te geven aan de IJssel die we omarmen en niet meer de rug toekeren. Ten noorden en ten zuiden van de historische binnenstad zijn natuurgebieden toegevoegd om zo de hoogwaterstanden van de IJssel te kunnen opvangen en die als buffer gecontroleerd kunnen overstromen.

B9.1.6 De netwerkstad Deventer

De **netwerkstad** zorgt voor een gezonde balans tussen eigen identiteit en de noodzakelijke schaalgrootte om een positie te verwerven in de regio, landsdeel Oost en de Euregio. We kunnen niet alles zelf, daarvoor zijn we als Deventer te klein. De provincies Overijssel Gelderland bieden met zijn steden, landschap en universiteiten een fantastisch vestigings- en verblijfsklimaat voor bewoners, bedrijven en bezoekers. Zeker omdat in 2040 de verbindingen zijn verbeterd.

Alleen met een **hoogwaardig systeem van openbaar vervoer** kunnen we optimaal profiteren van elkaars voorzieningen, innovaties, bedrijfslocaties, woonkansen en cultuuraanbod, zonder het allemaal zelf te hoeven bouwen en te doen.

Door **gezamenlijke agendavorming en lobby** met onze (Eu)regionale partners – waaronder de provincies, Apeldoorn, Zutphen, Zwolle, de DOWR- en Cleantechgemeenten - en door samenwerking met bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen worden ambities beter gerealiseerd. Zowel in Nederland als de EU. Hierdoor kan de aantrekkelijkheid van onze stad en de regio zich steeds verder ontwikkelen. De campussen en stedelijke werklocaties werken als motor voor duurzame economische ontwikkeling. De samenwerking in de regio vormt een duurzaam fundament voor brede welvaart en voor onze kenniseconomie, waar kennisinstellingen, bedrijven, culturele en maatschappelijke organisaties samen met overheden hun krachten bundelen en samenwerken aan de groei van onze regio én aan het oplossen van actuele maatschappelijke vraagstukken.

B9.2 De rol van de gemeentelijke overheid

Deventer is niet van de gemeente, maar van de gemeenschap. Het samenwerken aan de gezonde stad is in het belang van iedereen die betrokken is bij die samenleving.

→ Leidende principes

Het stadsbestuur organiseert en faciliteert de samenwerking en ondersteunt en stimuleert de gewenste ontwikkeling als de stad daarom vraagt. Dat doen we met de volgende leidende principes:

- We werken integraal en als één overheid aan vraagstukken voor onze inwoners en onze stad,
- We investeren in relaties en werken samen in meerdere rollen met onze inwoners en onze partners,
- We besteden bijzondere aandacht aan onze kwetsbare inwoners en gebieden, stellen daarbij de leefwereld centraal,
- We werken over onze stads- en landsgrenzen heen,
- We werken financieel solide.

→ Brede welvaart

Een integrale ontwikkeling van een gezonde stad laat zich niet alleen meten in economische doelstellingen. Natuurlijk is het hebben van werk een belangrijke voorwaarde om mee te doen in een samenleving. Maar een gezonde stad gaat ook over het uitbannen van armoede en over goed onderwijs als de belangrijkste motor voor sociale mobiliteit.

➔ Over veiligheid, luchtkwaliteit, gendergelijkheid, en gemeenschapszin.

Al deze aspecten bepalen onze brede welvaart en zijn door de Verenigde Naties in 2015 vastgelegd in de zogenaamde sustainable development goals (SDG), oftewel duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG) Net als een aantal andere gemeenten in Nederland gebruikt Deventer de SDG's als basis voor het in kaart brengen en monitoren van onze voortgang in het verwezenlijken van onze ambitie: de gezonde stad.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Bijlage 10 Voorportaal investeringen (in begroting 2022)

De lijst bestaat nu uit de volgende onderwerpen.

- Wonen en voorzieningen
- Gebiedsprogramma Centruschil inclusief de Kien
  - Parkeeropgave Centruschil (capaciteitsuitbreiding mits noodzakelijk);
  - Haveneiland en ondernemerskavels;
  - Projecten binnenstad
  - Cultuurvoorzieningen
- Gebiedsprogramma Keizerslanden
  - Capaciteitsvergroting kruisingen Oldenielstraat (bereikbaarheidsconclaaf);
  - Rijbaanverdubbeling Oldenielstraat (bereikbaarheidsconclaaf);
- Poort van Deventer
  - Infrastructuur rondom Poort van Deventer
  - Hoogwaardig openbaar vervoer
- Digitalisering en smart city
- Energietransitie en warmtetransitie
- IHP scholen en gymzalen
- Programma Fiets
- Verduurzaming gemeentelijk vastgoed
- Verkabeling hoogspanningsnet Diepenveen
- Vervanging dak Scheg
- Sporthal Bathmen
- 3e brug (bereikbaarheidsconclaaf);
- Waterveiligheid en maatregelen IJssel (richting 2050);
- Vergroten capaciteit/ vervanging sluiscomplex;

Deze lijst is niet volledig. Bovendien lopen de mate van realisme en de mogelijke realisatietermijn van deze projecten sterk uiteen. Voor de meeste van deze projecten is wel een kostenraming gemaakt. De nauwkeurigheid daarvan verschilt per project.

Uitvoeringplan opstellen Visie Deventer 2040

Maart 2023

1 Inleiding

In 2021 heeft het college van B&W de handschoenen opgepakt om een visie Deventer 2040 op te stellen. Er was voorzien dat het proces zou bestaan uit twee fasen:

- Fase 1: voor de gemeenteraadsverkiezingen 2022 wordt informatie verzameld, waarmee alles wordt 'klaargezet' voor het nieuwe college en de nieuwe raad. In deze fase worden nog geen beleidsuitspraken gedaan.
- Fase 2: na de vorming van een nieuw college wordt een start gemaakt met het opstellen van de visie Deventer 2040.

Fase 1 is als volgt verlopen:

- 14-12-21: Plan van Aanpak Deventer 2040 vastgesteld door B&W
- 12-01-22: Plan van Aanpak Deventer 2040 besproken in raadstafel
- 24-01-22: Plan van Aanpak Deventer 2040 vastgesteld door de raad
- Uitvoering van Plan van Aanpak
- Oplevering Eindrapport fase 1: 'Op weg naar een Visie Deventer 2040: de bouwstenen'.

Het doel van het Eindrapport fase 1 is dat het keuzes beschrijft die gemaakt moeten worden voordat wordt begonnen aan het opstellen van een Visie Deventer 2040. Het is primair bestemd voor college en raad.

In het rapport worden de resultaten van de uitgevoerde analyses weergegeven. Elke paragraaf is afgesloten met een vraag waarvan het antwoord richting geeft aan het proces om te komen tot een Visie Deventer 2040.

De voorgestelde keuzes in het Eindrapport fase 1 worden zijn vertaald in concrete werkzaamheden die in dit Uitvoeringsplan zijn beschreven.

2 Werkzaamheden

2.1 Toelichting

In de onderstaande paragrafen worden de activiteiten zo concreet mogelijk beschreven. Daar wordt aan toegevoegd door wie de werkzaamheden worden uitgevoerd en wie erbij worden betrokken. Daarbij wordt steeds een indicatie van de kosten gegeven.

Uiteindelijk wordt de Visie Deventer 2040 vastgesteld door college en raad. Hun betrokkenheid wordt daarom alleen expliciet vermeld als die buiten het formele besluitvormingstraject plaatsvindt.

Er wordt uitgegaan van een kleine projectorganisatie waarvan het kernteam bestaat uit een regiemanager, projectleider en tekstschrijver.

2.2 Doel van een Visie Deventer 2040

De doelen die zijn opgenomen in het Eindrapport fase 1 worden overgenomen en waar nodig aangevuld en gespecificeerd.

2.3 Beschrijven identiteit van Deventer

Deze wordt samengesteld uit meerdere beleidsdocumenten die afgelopen jaren zijn vastgesteld. Dat betreft onder meer:

- De toekomstvisie 2030 uit 2009;
- De Omgevingsvisie: het DNA van Deventer
- Het meerjaren marketingplan van **...in Deventer**;
- Het bestuursakkoord 2022-2026

2.4 Vaststellen kaders voor de Visie Deventer 2040

De kaders in het vastgestelde Plan van Aanpak worden grotendeels overgenomen.

https://deventer.raadsinformatie.nl/vergadering/939425#ai_6519874

2.5 Inventariseren bestaande lange termijnvisies

Er zijn afgelopen tien jaar veel beleidsvisies geschreven met een tijdshorizon tot 2030 of verder. Hiervan wordt een overzicht gemaakt en per visie wordt samengevat wat het lange termijnperspectief is. Tijdloze waarden in deze visies worden geïdentificeerd.

Ook wordt beschreven over welke aspecten van deze visies nog significante besluiten moeten worden genomen. Een voorbeeld is de Regionale Energiestrategie. We weten hoeveel duurzame stroom wij voor 2030 moeten opwekken, over manier waarop moeten nog beslissingen worden genomen.

2.6 Tijdloze waarden

Op basis van bestaande visies (zie boven) worden tijdloze waarden geïdentificeerd. Dit zijn waarden waarover weinig tot geen discussie is en die naar verwachting de komende twintig jaar niet zullen veranderen.

2.7 Wonen, Werken en Verjongen

De doelen vanuit het bestaande woonbeleid én de extra ambitie vanuit Wonen, Werken en Verjongen bestaan uit:

- Voldoende woningen: zorgen voor voldoende woningen voor de diverse huishoudens en inkomensgroepen;
- Leefbaarheid in wijken: in stand houden en versterken leefbaarheid in bestaande wijken;
- Duurzame en gezonde leefomgeving: vormgeven van een duurzame en gezonde leefomgeving met groen en ruimte voor ontmoeting;
- Arbeidsmarkt: versterken van de arbeidsmarkt door het bieden van woningen voor de benodigde arbeidskrachten;
- Verjongen: aan de stad binden van jong talent door het versterken van de positie van jongeren op de woningmarkt.

Het proces Wonen, Werken en Verjongen gaat veel informatie en inzicht leveren voor de Visie Deventer 2040. Er zal ook een wisselwerking plaatsvinden. De Visie 2040 zal op bepaalde punten ook richting geven voor Wonen, Werken en Verjongen. Beide trajecten worden continu op elkaar afgestemd, opdat dubbel werk wordt voorkomen.

In de Visie Deventer 2040 wordt duidelijk beschreven welke keuzes er worden gemaakt in het kader van Wonen, Werken en Verjongen. Daaruit volgt waarover nog aanvullende keuzes moeten worden gemaakt.

2.8 Trends en grote zorgen

Er wordt een overzicht gemaakt van lokale, nationale en internationale trends en ontwikkelingen waarmee wij de komende tien tot twintig jaar in Nederland te maken kunnen krijgen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bestaande studies, zoals van het Trendbureau Overijssel, de EU of McKinsey. Hier hebben wij geen invloed op. Wel kunnen ze ons zorgen baren en moeten wij ons afvragen of we erop gaan anticiperen.

Een groot deel van dit werk is al gedaan en is opgenomen in de Eindrapportage fase 1. Daarnaast maken we hierbij ook gebruik van de vragenlijsten die tussen februari en april 2022 zijn uitgezet bij college- en raadsleden en programma- en regiemanager binnen de gemeente.

Voor alle trends en ontwikkelingen beschrijven wij de mogelijke gevolgen voor (inwoners van) de gemeente en manieren waarop de gemeente daar, samen met de inwoners, op kan anticiperen.

2.9 Schetsen scenario's ruimtelijke ontwikkeling

Naast Visie Deventer 2040 zijn er drie andere trajecten waarin wordt gekeken naar de lange termijn ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente. Dat zijn onder meer:

- Route RuimteStad, vanuit Wonen, Werken en Verjongen
- Visie Landelijk Gebied
- Herziening Omgevingsvisie
- Herziening Hoofdwegenstructuur
- Werklocaties

In alle trajecten is behoefte aan scenario's die voldoende onderscheidend zijn om richtinggevende ruimtelijke keuzes te maken. Onderscheidende aspecten zijn bijvoorbeeld: waar worden nieuwe huizen gebouwd, waar wordt de infrastructuur versterkt, wat zijn de werklocaties van de toekomst voor welke vorm van bedrijvigheid, hoe ziet de groenstructuur eruit, welk ruimtebeslag gaat de energietransitie vergen?

Het is daarom evident dat het in potentie veel onderwerpen raakt en dat er veel belanghebbende partijen zijn. Er zal daarom een helder proces moeten worden uitgelijnd. Daarin moeten enerzijds alle belanghebbenden in worden meegenomen en mag anderzijds niet verzanden in te grote ingewikkeldheid.

Het is ruimtelijk gezien een gelaagd vraagstuk. Het lijkt erop dat wonen, de bouw van 11.000 woningen, de bovenste laag is. Daarop volgen de andere lagen, zoals bedrijfslocaties, groenstructuur en mobiliteit.

2.10 Grote projecten en opgaven

We maken een lijst met grote projecten en opgaven, een alomvattend portfolio, die ons de komende 20 jaar te wachten staan en van grote waarde zijn voor de ontwikkeling van de gemeente. Hiervan zijn in de Eindrapportage fase 1 al veel voorbeelden genoemd, gebaseerd op bestaande visies, de vragenlijsten, regionale uitvoeringsagenda en onze eigen voorportaalijst.

Bij elk project zal het volgende worden aangegeven

- Of en waar het al belegd is
- De geraamde kosten
- Wijze van financiering
- Relatie met bovenlokale ontwikkelingen
- Of en hoe is lobby belegd

Het portfolio zal ons enorm behulpzaam zijn met het aansluiten bij belangen van rijk, provincie, regio en grote financiers.

3 Proces

3.1 Organisatie

Bestuurlijk ligt dit project bij Ron König en Rob van der Geest.

Er wordt uitgegaan van een kleine projectorganisatie waarvan het kernteam bestaat uit een regiemanager, projectleider en tekstschrijver.

3.2 Volgorde van (bovenbeschreven) werkzaamheden

De volgende onderdelen zijn al beschreven en deels uitgewerkt in fase 1. Ze moeten vooral verder worden uitgewerkt en geconcretiseerd. Dat kan parallel plaatsvinden:

- Doel van een Visie Deventer 2040
- Beschrijven identiteit van Deventer
- Vaststellen kaders voor de Visie Deventer 2040
- Inventariseren bestaande lange termijnvisies
- Tijdloze waarden
- Trends en grote zorgen

De onderdelen 'Wonen, Werken en Verjongen' en 'Schetsen ruimtelijke scenario's ruimtelijke ontwikkeling' hebben een samenhang. De planning en uitwerking daarvan moet ook in samenhang bepaald.

Voor het onderdeel 'Grote projecten en opgaven' is in fase 1 al een goede aanzet gemaakt. Die basis kan per direct verder worden uitgewerkt, zonder de samenhang met het traject Wonen en Voorzieningen uit het oog te verliezen.

Het portfolio is geen momentopname, maar moet worden ingericht als een flexibel en dynamisch systeem.

3.3 Rol van de raad

Dit uitvoeringsplan wordt vastgesteld door het college. De uitvoering leidt uiteindelijk tot een Visie Deventer 2040 die door de raad wordt vastgesteld.

Nadat het college het uitvoeringsplan heeft vastgesteld, zullen een aantal werksessie voor alle belangstellende raadsleden worden georganiseerd. Wensen vanuit de raad zullen worden meegenomen in het proces.

3.4 Participatie

In het door de raad vastgesteld Plan van Aanpak is al vastgelegd dat er geen grootschalige bijeenkomsten of inloopavonden zullen worden georganiseerd.

Wel zal iedere inwoner worden uitgenodigd om concrete wensen en ideeën voor de Visie Deventer 2040 in te brengen.

Daarnaast zullen interviews worden gehouden met vertegenwoordigers van koepelorganisaties, adviesraden en andere instellingen die meerdere partijen of inwoners vertegenwoordigen.

Voor elke vorm van participatie is het van belang om vooraf heel duidelijk de kaders van de participatie vast te stellen. Daartoe dient er een helder onderscheid gemaakt te worden tussen de Visie Deventer 2040 en andere beleidstrajecten. Een voorbeeld is klimaat en de energietransitie. Binnen de gemeente lopen aparte participatietrajecten over de warmtetransitie en de grootschalige opwek van duurzame energie. De volgorde is dat de uitkomsten van het (publieke) debat over de energietransitie worden meegenomen in de Visie Deventer 2040.

Juist daarom is het noodzakelijk om een goed overzicht te hebben van lopende beleidstrajecten en de daarbij behorende participatie. We moeten voorkomen dat het traject van Deventer 2040 op een verwarrende manier gaat interfereren met andere beleidsontwikkelingen.

Naast geplande participatie staan we zeker open voor initiatieven door (groepen van) inwoners. Zo organiseren een aantal Deventer serviceclubs en jonge ondernemers op 30 maart een bijeenkomst over een aantal toekomstthema's. Zij willen aan de slag gaan met de uitkomsten van die avond.

3.5 Vorm van de visie

Het maken van de Visie Deventer 2040 dient verschillende doelen. De vorm waarin de Visie wordt gepresenteerd dient afgestemd te worden op het doel. Dat houdt in dat er verschillende vormen zullen worden gebruikt. Daarbij kan gedacht worden aan verschillende media: promotiefilm, brochure, podcast, boek, glossy magazine, thematische documentaires. Andere mogelijkheden zijn opruiende manifestaties, een inspirerende lezingencyclus, een 'gesamtkunstwerk', of wat dan ook.